

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 48.

Måndagen den 13 juni f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr talmannen yttrade att han efter samråd med andra kammarens talman finge tillkännagiva, att omröstningar jämlikt § 65 riksdagsordningen komme att anställas vid sammanträde, som komme att hållas nästa onsdag, med början kl. 11 f. m.

Föredrogos statsutskottets utlåtanden:

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för år 1922 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för gäldande av kostnader för tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till återbetalning av vissa under titeln "Förlag till statsverket" anvisade medel;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående avsättning för år 1922 till statsverkets fond av rusdrycksmedel; och

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om beredande av medel ur statsverkets fond av rusdrycksmedel för bestridande av vissa utgifter jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag jämte i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen, nr 2, med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1921 hade Kungl. Maj:ten, under åberopande av det vid propositionen under rubrik "utgifter för kapitalökning: 1921 års tilläggsstat" fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen

att *dels* under rubriken "Utgifter för kapitalökning: Återbetalning av tillfälliga lånemedel" till återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens industri- och bränslekommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag såsom särskilda förslagsanslag, högst, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, anvisa för industrikommissionen ett belopp av 5,700,000 kronor och för bränslekommissionen ett belopp av 64,300,000 kronor,

dels ock å inkomstsidan upptaga under riksstatsinkomstiteln "Diverse inkomster" ett belopp av 20,000,000 kronor samt under rubriken "I anspråk tagna kapitaltillgångar: Uppkomna av egentliga statsinkomster" av statsverkets kassafond 20,000,000 kronor och av statsverkets fond av rusdrycksmedel 30,000,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:ten i en till riksdagen avlåten, den 6 juni 1921 avlåten proposition (nr 368) med förslag angående nya inkomstberäkningar för 1921 års tilläggsstat och 1922 års riksstat m. m., under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att å 1921 års tilläggsstat bland utgifter för kapitalökning under rubriken "Återbetalning av tillfälliga lånemedel" för återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag anvisa

dels såsom förslagsanslag, högst, 22,000,000 kronor att täckas av rusdrycksmedelsfonden;

dels ock — utöver oförmälda belopp å 22,000,000 kronor — likaledes såsom förslagsanslag, högst, 48,000,000 kronor, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen motionsvis gjorda framställningar, nämligen

dels en inom första kammaren av herr R. Sandler väckt motion (nr 67), däri hemställts, att riksdagen å tilläggsstat för år 1921 måtte *dels* under rubriken "Utgifter för kapitalökning: Återbetalning av tillfälliga lånemedel" till återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens industri- och bränslekommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag såsom särskilda förslagsanslag, högst, att täckas av

andra statsinkomster än lånemedel, anvisa för industrikommissionen ett belopp av 5,700,000 kronor och för bränslekommissionen ett belopp av 104,500,000 kronor; dels ock å inkomstsidan upptaga under titeln diverse inkomster ett belopp av 20,000,000 kronor samt under rubriken "I anspråk tagna kapitaltillgångar: uppkomna av egentliga statsinkomster" av statsverkets kassafond 90,200,000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 68), av herrar *E. A. Enhörning* och *J. Ingmansson* och den andra inom andra kammaren (nr 94), av herr *A. Thore* m. fl., däri hemställt, att det belopp, som statsrådet och chefen för finansdepartementet överfört av överskottet i krigsförsäkringskommissionens verksamhet eller 20 miljoner kronor, ej måtte ingå i budgeten utan i stället överföras till rederilånefonden,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 110) av herrar *L. G. Bodin* och *J. Jespersen* och den andra inom andra kammaren (nr 164) av herr *N. Broander* m. fl., däri hemställt, att riksdagen måtte besluta att, då vinsten av krigsförsäkringsrörelsen skulle disponeras, därav skulle anvisas till utförande av upprensning av farleden genom Fårösunds norra inlopp ett förslagsanslag, högst, 4,080,000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *A. Thore* och *A. Ljungberg* väckt motion (nr 375), däri hemställt, att det i förevarande proposition nr 368 gjorda förslaget att ytterligare 10 miljoner kronor av krigsförsäkringskommissionens överskottsmedel skulle tagas i anspråk för täckande av krediten för kommissionsverksamheten icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vidare hade, såsom utskottet i sitt nästföregående utlåtande omförmält, i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 94) av herr *C. G. Ekman* m. fl. och den andra inom andra kammaren (nr 172) av herr *A. Sävström* m. fl., i nu förevarande hänseende hemställt, att riksdagen måtte besluta avslå regeringens förslag att 30,000,000 kronor för täckande av bränslekommissionens brist skulle utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag och med avslag å herrar Enhörnings och Ingmanssons, Bodins och Jespersons, Thores m. fl. (II: 94), Thores och Ljungbergs (II: 375) samt Broanders m. fl. berörda motioner ävensom herr Sändlers ifrågavarande motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, samt herr C. G. Ekmans m. fl. och herr Sävströms m. fl. i ämnet väckta motioner I: 94 och II: 172, i vad de avsåge nu förevarande fråga, måtte å 1921 års tilläggsstat bland utgifter för kapitalökning under rubriken "återbetalning av tillfälliga lånemedel" till återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

- a) anvisa till återbetalning av anslag till statens industrikommission ett förslagsanslag, högst, 5,700,000 kronor, och till återbetalning av anslag till statens bränslekommission ett förslagsanslag, högst, 64,300,000 kronor;
- b) besluta, att för täckande av berörda anslagsbelopp, tillhoppa 70,000,000 kronor, skulle av statsverkets fond av rusdrycksmedel tagas i anspråk 22,000,000 kronor.

Enligt en vid utlåtagandet fogad reservation hade herrar *Ollas A. Ericsson, C. G. Ekman, C. I. Asplund, F. L. Lindqvist, C. R. Jansson* i Falun, *E. Andersson* i Prästbol och *F. T. Hamrin* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

"I anledning — — — uppkommit. Utskottet tillstyrker alltså att av överskottet från krigsförsäkringskommissionens verksamhet till nu förevarande ändamål anvisa 30 miljoner kronor.

Kungl. Maj:ts förslag att ur rusdrycksmedelsfonden använda ett belopp av 22 miljoner kronor har utskottet icke kunnat biträda. En dylik användning synes nämligen utskottet stå i strid mot det uttryckliga syftet med riksdagens beslut om statens frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen. Då emellertid utskottet finner att en avbetalning av bränslekommissionens skuld synes böra ske i den omfattning Kungl. Maj:tu ifrågasatt, finner utskottet att det till avbetalningen avsedda beloppet ur kassafonden bör höjas till 40 miljoner kronor.

Vad — — — förutsatts.

Under återopande — — — hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag och herr *Sandlers* förevarande motion samt med bifall till herrar *C. G. Ekmans* m. fl. och herr *Sävströms* m. fl. motioner I: 94 och II: 172, i vad de nu äro föremål för behandling, ävensom med avslag å herrar *Enhörnings* och *Ingmanssons*, *Brodins* och *Jespersons*, *Thores* m. fl. (II: 94), *Thores* och *Ljungbergs* (II: 375) och *Broanders* m. fl. ovanberörda motioner, må — — — 64,300,000 kronor.

Beträffande upptagande å inkomstsidan i tilläggsstaten av täckning för ovanberörda anslag tillhoppa 70,000,000 kronor, avgiver utskottet förslag i annat sammanhang."

Därjämte hade herr *S. H. Kvarnzelius* anmält reservation utan att likväl angiva sin mening.

Herr *Sandler*: Herr talman! Jag har tillåtit mig att väcka en motion, däri jag har hemställt, att detta års riksdag skulle fatta beslut om avskrivande av hela den av kristidskommissionerna statsverket åsamkade skulden, såvitt den nu kan beräknas till sitt belopp, en summa av inalles över 104 miljoner kronor. Kungl. Maj:ts hemställan i ämnet går som bekant ut därpå, att man nu skulle fatta beslut angående täckning till ett belopp av 70 millioner kronor.

Anledningen till att jag har gjort denna hemställan har varit den uppfattningen, att det ifrån statsverkets synpunkt, rent ekonomiskt sett, skulle vara lika bra, ifall man nu verkställde hela denna avskrivning, därför att ställningen blir därigenom varken bättre eller sämre än den skulle vara, ifall man bibehölle denna skuld till någon del såsom en svävande skuld, och tänkte sig, att den definitiva avvecklingen skulle ske först i en kommande budget. Däremot skulle det ju givet vara en fördel, om man genom en sådan avskrivningsåtgärd finge ett korrektare uttryck för det verkliga läget i detta avseende. Det synes mig, att sedan man väl har beslutat sig för att icke bibehålla denna skuld såsom en fonderad skuld, utan för att avskriva den genom direkt anslag för ändamålet, det vore lika gott att göra det på en gång. Nu förstår jag ju mycket väl, att ett sådant förslag stöter på mångahanda betänkligheter, därför att det ser illa ut i budgeten, och jag kommer för den skull icke att, vare sig i detta sammanhang eller vid det tillfälle, då statsregleringen definitivt skall bestämmas, i denna fråga framställa något yrkande på att denna budgetmässiga åtgärd nu företages.

Däremot kan jag icke underlåta att här fästa kammarens uppmärksamhet på det efter min mening oegentliga i att man för täckande av en del av kommissionernas förluster skulle använda sig av medel från rusdrycksmedelsfonden.

Uti den motion, jag har väckt, hemställer jag, att hela denna avskrivning skall verkställas genom anlitaandet av medel från kassafonden. Denna fond synes mig vara naturlig att anlita, då det gäller en sådan avskrivningsåtgärd som denna, därför att denna fonds användning icke är bunden vid några särskilda ändamål. Den är dels kassaförslagsfond för statsverkets allmänna behov, dels därjämte den fond, som skall användas såsom en allmän regleringsfond för att utjämna de olika statsregleringarna. Jag har, herr talman, den uppfattningen, att det då vore det riktiga att använda denna fonds tillgångar, då det gäller ett sådant ändamål, som det här ifrågavarande. Att nu däremot tillgripa rusdrycksmedelsfondens tillgångar för det här ändamålet vill jag för min del icke vara med om att medverka till. Vid denna riksdag har det ju vidtagits åtgärder, ägnade att i mycket hög grad minska tillgångarna i denna fond, alldeles oavsett den fråga, som nu är före. Kammaren har nyss beslutat att ur rusdrycksmedelsfonden taga mycket betydande belopp för alla möjliga löpande statsändamål, och jag må ju säga för min del, att jag har funnit det synnerligen tvivelaktigt, huruvida rusdrycksmedelsfondsförordningen borde äga tillämpning på de ändamål, om vilka kammaren nyss har beslutat.

Jag har emellertid icke begärt ordet under den nyss föredragna punkten, därför att jag verkligen icke hade något förslag att framställa om, varifrån man eljest skulle vid denna riksdag taga dessa medel. Och för min del uppfattar jag läget på det sättet, att jag icke kunde anse mig vara berättigad att framställa ett förslag om att icke taga dessa medel ifrån rusdrycksmedelsfonden utan att samtidigt framställa ett förslag

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

Om återbetalning av vissa riksdagen beslutade.

Här ligger emellertid saken väsentligt annorlunda till, såsom jag betraktar densamma. Ty jag anser, att här har man sin fulla valfrihet mellan att täcka de 22 millionerna, förlusten på bränslekommissionens verksamhet, antingen genom att anvisa medel ur rusdrycksmedelsfonden eller ur kassafonden, och när man har denna valfrihet, så tvekar jag ingalunda i det fallet att säga, att jag föredrager, att dessa medel skola gå ur kassafonden. Jag har ju den uppfattningen, att man skall handskas synnerligen varsamt med kassafondens tillgångar. Men jag har ju nyss sökt klargöra, att vad här är fråga om är icke att försämra statsverkets ställning genom att förbruka kapital i kassafonden, utan det är fråga om att verkställa en avskrivning av en skuld, som redan är gjord. Och man försämrar ingalunda statsverkets ställning, i den mån man begagnar kassafonden för att göra denna avskrivning. Då därtill nu kommer att rusdrycksmedelsfondens tillgångar äro avsedda för vissa bestämda ändamål, under det att intet hinder möter att använda kassafondens tillgångar för olika slags ändamål, så tycker jag för min del, att det borde vara det enda rimliga här, att man låter medlen tagas ur kassafonden.

Jag vill särskilt stryka under den stora skillnaden emellan att använda kassafondens medel för löpande års utgifter, och till täckande av sådana för föregående år. I all synnerhet om utgifterna äro av den art, att man kan förutse, att de kunna återkomma ett följande år, är det naturligtvis förenat med ytterst stora betänkligheter att använda kassafondens tillgångar. Beklagligtvis måste man vid det innevarande årets reglering, efter allt vad man kan se, likaväl som under fjolårets trots alla betänkligheter använda rätt mycket av kassafondens medel för sådana budgetära ändamål, som icke kunna komma ifråga under normala förhållanden. Men för min del hesiterar jag ingalunda för att på det område, som här är ifråga, använda kassafondens tillgångar, då man har att välja mellan att taga summan ur kassafonden eller rusdrycksmedelsfonden.

Ifall riksdagen nu här följer statsutskottets hemställan, blir läget det, att denna rusdrycksmedelsfond är en saga så gott som, ty då kommer man att använda ur rusdrycksmedelsfonden icke blott alla de medel, som finnas där, utan också alla de medel praktiskt taget, som komma att inflyta under detta år, och därjämte en del av de medel, som skola komma att inflyta under nästföljande år, så att fondens behållning vid 1922 års utgång, i stället för att uppgå till det beräknade beloppet 95 millioner kronor, kommer, för den händelse riksdagen följer statsutskottets hemställan på denna punkt liksom på föregående, att uppgå allenast till ungefär 30 millioner kronor; d. v. s. $\frac{2}{3}$ av fondens tillgångar skulle användas för ett års regleringsändamål.

För min del måste jag säga, att jag finner ett sådant tillvägagångsätt vara att stryka ett brett streck över de bestämmelser, som reglera

användningen av dessa fondmedel. Och ifall riksdagen går in på den principen, så vore det så gott, att den samtidigt skreve till Kungl. Maj:t och frågade, huruvida det är någon mening med att behålla dessa bestämmelser uti rusdrycksmedelsfondsförordningen.

För min del tillåter jag mig anse det vara en skyldighet för riksdagen att tillse, att man, sedan ett beslut har fattats av den allvarliga innebörd, som 1913 års beslut om rusdrycksmedelsfondsförordningen innebär, uti den utsträckning som är möjligt, ser till att man icke utan vidare överkorsar ett sådant beslut. Då jag har den uppfattningen, att man här har möjlighet att välja mellan att taga de 22 millionerna ur kassafonden eller rusdrycksmedelsfonden, och då det icke medför betänkligheter att anvisa medlen ur kassafonden, tillåter jag mig att yrka bifall till den av herr Ollas Ericsson m. fl. avgivna reservation, som finnes bifogad detta betänkande.

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen: Beträffande det första yrkandet i motionärens förslag eller det, att 110 millioner skola tagas i sin helhet ur kassafonden för att täcka den brist man nu känner på bränlekommissionen, har motionären avstått från att göra något yrkande. Däremot har han upptagit det yrkandet, att man, i stället för att taga de 22 millionerna, såsom det här är föreslaget av utskottet och Kungl. Maj:t i första rummet, ur rusdrycksmedelsfonden, i stället skulle taga dem ur kassafonden, och han har därför anfört en del skäl.

Jag skall be att få för min del anföra de skäl, som varit avgörande för utskottet, då det nu hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag att disponera de 22 millionerna, som här är föreslaget.

Det torde framgå, såsom även utskottet givit uttryck åt i det föregående, nu avgjorda utlåtandet nr 232, "hurusom till följd av avfattningen av gällande författningsbestämmelser och på grund av kristidens abnorma förhållanden rusdrycksmedelsfonden under de senaste åren tillförts och jämväl hädanefter med nu gällande rusdryckslagstiftning torde komma att tillföras synnerligen betydande årliga kapitaltillskott." Med andra ord, fonden har blivit betydligt större än man, då beslutet fattades därom, hade anledning att förutse med hänsyn till dess ändamål.

Det förhåller sig nämligen så, att med hänsyn till kristiden, då spritförbrukningen betydligt reducerades på grund av bestämmelserna för fonden, det belopp, som hade tänkts skola tillfalla budgeten i stället för, som man tidigare tänkt, 41,900,000 kronor, nu är endast 18,800,000 kronor, såsom kammaren torde finna av ett utlåtande, som jag icke erinrar mig, om det varit före på kammarens bord, men som i alla fall skall komma före. Det är således en betydligt mindre del, som gått till budgeten än som tidigare var tänkt och avsett. Det förhåller sig nämligen så att den där bestämmelsen om 41,900,000 kronor skulle, tänkte man sig då rusdrycksmedelsfonden kom till stånd, vara avgörande för

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

avsättningen till denna fond, men i händelse beloppen skulle nedgå, skulle det tagas ett genomsnitt av de föregående tre åren, och detta har nu blivit endast 18,800,000 kr. Redan därav framgår, att kristiden har betydligt inverkat på dessa förhållanden, och då det nu gäller att i någon mån reparera de luckor i budgeten, som kristiden å andra sidan medfört, så finnes ju enligt min åsikt redan däri ett berättigande att använda de medel, som det här är fråga om, och som på grund av de under senaste åren inträffade förhållanden så väsentligt stegrats.

Nu har man ju i ett föregående utlåtande bifallit Kungl. Maj:ts och även statsutskottets hemställan, att vissa anslag, som avse just att upphjälpa förhållandena under den kristid, i vilken vi leva, skulle få tagas ur denna fond. Det är hänsynen till det sociala ändamål, som här kommer att förverkligas, som har gjort, att Kungl. Maj:t har ansett sig på grund av förordningens bestämmelser kunna taga dessa medel ur rusdrycksfonden. Nu är frågan om vad man lägger för synpunkt här på den fråga, det gäller.

Jag medger, att man kan ha skilda meningar i denna fråga, men för min del kan jag icke se annat än att likaväl som man kan taga anslag ur rusdrycksmedelsfonden t. ex. för arbetslöshetens bekämpande, så kan man väl även taga medel därur för att täcka bristen på bränslekommissionen. Här gällde ju också ett ändamål att under särdeles prekära ekonomiska förhållanden socialt komma den stora allmänheten till hjälp genom anskaffandet av bränsle till rimliga priser. Att bränslekommissionen i det fallet kanske har misslyckats, och att den i närvarande stund är förhållandevis impopulär, är en sak för sig, men ändamålet anser jag lika väl vara ett socialt syfte som de ändamål, för vilka liknande medel ha blivit använda under den föregående tiden.

Nu är icke, som den ärade talaren sade, rusdrycksmedelsfonden läns, om man tar dessa medel, ty den kommer ju att i slutet av år 1922, enligt de måttliga beräkningar man gjort, innehålla en tillgång av 30 millioner, och utsikter äro ju även, som sprithanteringen för närvarande ligger, och med hänsyn till de inkomster, som denna kommer att medföra, att rusdrycksmedelsfonden kommer att ytterligare växa. Det är ju icke fullkomligt likgiltigt, om dessa medel tagas ur denna fond eller ur kassafonden. Ty även kassafonden har ju sitt ändamål, och för den, som har studerat den nya inkomstberäkningen, som Kungl. Maj:t har kommit med, och där det redogöres för kassafondens ställning och syftet med den, torde det synas, och finner jag även för min del, rätt betänkligt att i närvarande stund minska denna fond med 22 millioner. Jag vill bara i det fallet hänvisa till vad som ifrågasättes för budgetomläggningen, och då denna ligger mig särskilt om hjärtat, kan jag icke säga annat, än att det skulle vara rätt allvarsamt, om man nu ifrån kassafonden toge ett sådant belopp som 22 millioner.

Det är med anledning av dessa synpunkter, som jag och jag förmodar även utskottet ansett, att kammaren bör biträda Kungl. Maj:t i denna fråga. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Efter det utförliga anförande, som här hållits av en motionär i ämnet, så är det icke nödvändigt att säga så mycket från statsutskottets reservanterns sida. Jag skall blott ingå på ett bemötande av ett par erinringar, som nu sist gjordes av den ärade talaren på Stockholmsbänken.

Han återbetalade först den abnorma tillökning, som kristiden och vad därmed sammanhänger, föranledde i rusdrycksmedelsfonden, och han menade, att man med utgångspunkt därifrån mycket väl skulle kunna göra ingrepp i fonden och använda denna i större utsträckning, än vad man måhända tidigare ansett.

Jag ber att i det avseendet få hänvisa till att den tillstyrkan, som statsutskottet i den föregående punkten gjorde, verkligen gick så långt, och att de, som biträdde det förslaget, med hänsyn till situationen sträckte sig så långt, att man enligt mitt förmenande med skäl kan, som den första ärade talaren gjorde, sätta frågetecknet för, huruvida man icke redan genom de beviljade beloppen överskridit den gräns, där man kommit över syftet med rusdrycksmedelsfonden och dess medels användning.

När denna fond inrättades var det för alla uppenbart att den skulle komma att omfatta betydande tillgångar. Jag ber att i det avseendet få hänvisa till, att man i statskontoret, när det hade att yttra sig över denna fondbildning, uttryckligen förklarade, att det vore antagligt, att den ifrågasatta fonden skulle bli av en betydande storlek, och det så betydande, att man förklarade, att för dess förvaltning framdeles skulle erfordras ett ökat behov av arbetskrafter, och att den gjorde behovet av lokalutrymme större. Man räknade sålunda redan då med en fondering av stora mått, och det är sålunda icke alls så, att ökningen blivit så brådstörtad, så oförutsedd, som den föregående talaren gjorde gällande.

Tager man vidare hänsyn till den förbrukning av fondens medel, som man redan i år och även under de föregående åren fattat beslut om, så är det uppenbart, att man har i fonden kvar medel, mycket mindre — även om man nu bifaller reservanternas hemställan — än vad fonden måhända kommit att innehålla, om icke kristiden kommit att påverka fondens utveckling. Om man emellertid kunnat vara tveksam, när det gällde syftet i de föregående punkterna, huruvida ändamålet vore förenligt med förordningens bestämmelser, så förefaller det mig vara alldeles klart, att man kommer i strid med dessa bestämmelser och syftet med dem, när man kommer in på det ändamål, varom det här är fråga. — Det gäller här praktiskt taget att få tillgång till medel varigenom avskrivning av en statsverkets skuld skall ske, en ekonomisk manipulation, kan man säga i den inre statsförvaltningen, där det gäller att avskrika en hittills under något år balanserad skuld för bränslekommissionen. Att fonden icke skulle användas för sådant är väl alldeles uppenbart. Rusdrycksfondsförordningens 2 § säger, att fonden, "är avsedd att i främsta rummet användas för reglering av så-

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner
anvisade anslag.
(Forts.)

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag. (Forts.)

dana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande och avveckling", liksom också det särskilda tillägget säger: "där särskilda omständigheter där- till föranleda, må fondens medel även kunna användas för andra sociala ändamål". Båda dessa bestämmelser stå, såvitt jag förstår, tydligt i strid med den användning, som statsutskottets majoritet nu förordar.

Är det så, att man verkligen vill frågå det 1914 fattade beslutet, så bör det väl ske på det sätt, att man beslutar upphäva bestämmelserna i rusdrycksmedelsförordningen och frånträder den mening, man då uttalade. Men att man, så länge som dessa bestämmelser alltjämt kvarstå, skulle fatta ett beslut, varom man icke blott, såsom i föregående punkt, kan vara tveksam, huruvida det är riktigt, utan även som, i detta fall är händelsen, tydligen icke låter sig förenas med fondbestämmelsernas innehåll, det kan väl ändå icke vara lämpligt.

På grund därav och då, som också tidigare utvecklats, det här icke möter någon svårighet att följa reservanterna, och då det icke är något tvång, som föranleder riksdagen att handla i strid med nyss anförda bestämmelser, utan då tvärtom den utväg som reservanterna anvisa, ligger ur olika synpunkter sett nära den av utskottsmajoriteten förordade, så ber jag att få hemställa om bifall till den av herr Ollas Ericsson och undertecknad m. fl. avgivna reservationen.

Herr Bodin: För sjöfarten i Östersjön är av stor betydelse att goda nödhämningar finnas. Fårösunds norra inlopp skulle kunna genom upprensning beredas till en för sjöfarande utmärkt nödhamn på västra sidan av Gottland. Länsstyrelsen i Gottlands län har gjort upprepade framställningar om farledens upprensning till en sådan nödhamn, och arbetsplan har av sakkunnig uppgjorts, vilken granskats av väg- och vattenbyggnadstyrelsen.

Många haverier, som nu vid nordlig storm uppstå därigenom, att fartygen ej förmå slå sig ur bukten mellan Halshuk i söder och Salvorev i norr, skulle undvikas, om norra gattet kunde angöras, liksom Fårösund skulle bliva en synnerligen väl behöflig nödhamn för sjöfarten utmed Gottlands nordvästra kust. Vid sammanträde i Visby den 26 oktober 1907, yttrade chefen för mellersta lotsdistriktet, kommandörkaptenen Emil Smith: Angående fördjupningen av Fårösunds norra gatt, synes mig denna åtgärd vara *en bland de allra viktigaste*. Jag ber därför att ytterligare få framhålla den ofantligt stora vikt, som gattet äger, ej allenast för kustfarten, vilken nu i allmänhet måste söka sig en riskabel väg omkring Fårön, innan- eller utanför Salvorev, för att inkomma i Fårösunds hamn, vars halva värde genom norra gattets otillfredsställande beskaffenhet kan anses förlorat, utan även för vinddrivna fartyg, som här ofta söka nödhamn med överhängande fara att genom ström och otillräckligt djup göra fullständigt haveri. Man kan ej nog kraftigt framhålla behovet av en fördjupning av Fårösunds norra gatt såväl för fiskarenas, sjöfartens och handelsns som hela ortens in-

tresse. På grund av erfarna sjömäns uttalande vore ett djup av 6½ Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner meter under medelvattenytan och 40 meters bottenbredd av behovet för att få en önskvärd nödhamn.

För utförandet av detta arbete har enligt uppgjord plan den 20 december 1914 beräknats, att kostnaden härför skulle uppgå till kronor 1,860,000 kronor, men vi ha på grund av nuvarande prisläge ansett, att denna summa bör inemot tredubblas till 4,080,000 kronor, om arbetet skall kunna utföras nu, med nuvarande priser på arbetsmarknaden.

Som nu utskottet avslagit min motion, kan jag ej annat än beklaga att så skett.

Herr S w a r t z: Det har från åtskilliga reservanter i statsutskottet sida ävensom från en motionär, som ej statsutskottet har förmånen att räkna bland sina medlemmar, gjorts anmärkning mot det sätt, som av utskottet är föreslaget att i och för statsregleringens behov anlita rusdrycksmedelsfonden för ett anslag av 22 millioner kronor till återbetalning av en del av den av bränstekommissionen åsamkade skulden. Det har anmärkts, att detta går alldeles utanför det syfte med rusdrycksmedelsfonden, som är bestämt, och att det redan av den anledningen skulle vara orätt att så förfara. Vidare har det sagts beträffande de inkomster, de medel, över vilka rusdrycksmedelsfonden för närvarande förfogar, att man redan på förhand tänkt att de skulle komma att bli av den storlek vartill de nu uppgå, och att sålunda någon särskild anledning till att nu på dem göra en anvisning för statsregleringen icke är att söka i den omständigheten, att medlen ha vuxit så ofantligt mycket.

Jag ber nu att först få litet närmare klargöra, hur det verkligen förhåller sig med det sista påståendet. Vi veta ju, att enligt det beslut, som fattades 1914, skulle till rusdrycksmedelsfonden avsättas de inkomster av skatt på rusdryckshanteringen, som överstege 41,900,000 kronor, och sedermera skulle i den mån som erfarenheten efteråt visade, att under tre på varandra följande år medeltalet bleve lägre än 41,900,000 kronor, detta lägre medeltal läggas till grund för avsättningsförhållandena, och sålunda skulle allt, som överstege det vunna lägre medeltalet, tillföras rusdrycksmedelsfonden. Jag vill erinra herrarna om det förslag, som i detta hänseende är framlagt för riksdagen i sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 13, där på sid. 3 finnes intagen en redogörelse över, huru statsverkets inkomster av brännvinstillverkningskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, maltskatt och punschskatt under de senaste åren gestaltat sig. År 1915 t. ex. uppgingo de till 46,7 millioner, 1916 till 43,6 millioner, 1917 till 21,3 millioner, 1918 till 13,1 millioner, 1919 till 21,8 millioner för att 1920 återigen stiga till 53 millioner. Nu är medeltalet av de tre åren 1917, 1918 och 1919 18 millioner kronor, som hädanefter skall grundlägga det medelsbelopp, som skall överföras till rusdrycksmedelsfonden. Alltså, vad som är över dessa 18 millioner kronor skall överflyttas till rusdrycksmedels-

(Forts.)

Om återbetal-fonden. Det är tämligen tydligt, och det framgår av de upplästa siffrorna, att detta låga medeltal har framkallats alldeles direkt av själva kristidsförhållandena, av lagstiftningen därunder och de i övrigt utomordentliga förhållanden, som då inträdde. Hade det ej varit fallet, så hade naturligtvis aldrig någonsin medeltalet gått ned på ett sådant sätt, vilket ock tydligen visas därav, att dessa medel år 1920 gingo upp till 53 millioner kronor. När så är fallet, kan man väl ej gärna säga, att man 1914 tänkte sig möjligheten av en sådan kolossal nedgång av rusdrycksförsäljningsmedlen, som inträffat under åren 1917, 1918 och även 1919 på grund av kristidsförhållandena. Jag vågar bestämt bestrida det uttalande, som av näst föregående talare gjorts, att man verkligen på förhand tänkt sig en sådan sak som denna. Den har framkallats av de alldeles speciella förhållandena.

ning av vissa
till rörelseka-
pital för sta-
tens kristids-
kommissioner
anvisade an-
slag.

(Forts.)

Nu är det fråga om dessa 22 millioner kronor, som man vill överflytta från rusdrycksmedelsfonden till statsregleringen. Vad är det påkallat av? Vad är det man vill ersätta det med? Jo, man vill täcka en del av de kostnader, som framkallats av just precis samma kristidsförhållanden, som orsakat nedgången av medeltalet, som i väsentlig grad förorsakat den stora avsättningen enligt de hittills gällande reglerna till rusdrycksmedelsfonden. Jag kan ej förstå annat än att det ena äger ett ganska logiskt samband med det andra, och att man ingalunda kan säga, att det gäller fyllande av ett ändamål, som är alldeles främmande för rusdrycksmedelsfonden, om man som sagt betänker, att rusdrycksmedelsfonden har fått dessa tillgångar just genom sådana förhållanden, som å sin sida ha förorsakat dessa utgifter. Bränslekommissionen var ju avsedd att skaffa bränsle åt särskilt städernas invånare, göra det möjligt för dem att få bränsle under denna kristid — att den sedermera visat sig vara en mycket dålig affär, det är en sak för sig, men avsikten var i alla fall den att säkerställa den svenska befolkningens och särskilt städernas befolkning mot bränslebrist. Nu kan jag för min del ej förstå annat, än att detta är ett ganska viktigt socialt ändamål. Hade det sålunda varit möjligt, att man redan då direkt kunnat anvisa nu ifrågavarande belopp på rusdrycksmedelsfonden, så tror jag ej, att någon med fog kunnat göra några invändningar på den grund, att det vore en för rusdrycksmedelsfondens ändamål främmande utgift. Att nu göra det efteråt och betala skulden för de utgifter, som tillkommit på detta sätt, däremot synes mig alls ej kunna med fog göras någon anmärkning. Därtill kommer nu en annan sak — och det ett ur statsutskottssynpunkt mycket viktigt sakförhållande — som gjort det nödvändigt för statsutskottet att föreslå detta. Om man ej tar medlen ur rusdrycksmedelsfonden, så skall man taga dem ur kassafonden; det lär väl näppeligen finnas någon annan utväg, såvitt man ej vill upptaga någon ny skatt. Men är det då alldeles likgiltigt, huruvida man tar detta ur rusdrycksmedelsfonden eller kassafonden? Är det likgiltigt, om man tar medlen från en fond, som har mycket goda tillgångar, eller från en fond, som redan har an-

strängda tillgångar, och vars tillgångar äro av den beskaffenhet, att de ingalunda i hela sin utsträckning kunna anses vara likvida? Det här i Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående nya inkomstberäkningar återgivits en promemoria från chefen för finansdepartementets budgetbyrå, däri han med sina beräkningar kommer därhän, att vid 1920 års utgång det skulle återstå disponibla i kassafonden 402,500,000 kronor, och dessa skulle disponeras, enligt vad departementschefen på sid. 24 föreslår, så, att det efter 1921 års utgång skulle återstå 131,700,000 kronor. Det är nu det belopp, som man under senare tider har ansett vara nödvändigt för att kunna hålla tillräckligt kassaförlag åt statsverket; men även det beloppet är efter min uppfattning för högt beräknat, ty enligt denna promemoria, som jag nyss erinrade om, ingå i det beloppet fordringar av beskaffenhet, som jag för min del har svårt att anse vara fullt säkra, och som jag ej kan vara på det klara med, om de verkligen komma att inflyta. Bland annat finnas där upptagna sådana överskott från förflutna år — 1918 och 1919 vill jag minnas — från statens järnvägar, som ännu ej blivit inlevererade, och vilka statens järnvägar ha förklarat sig ej vara i stånd att inleverera med mindre än att de få låna beloppen! En tillgång, som man ej kan mobilisera med mindre än att man får låna ett motsvarande belopp, är ju ej någon reell tillgång, utan detta är ägnat att förvirra begreppen, synes det mig. Ibland järnvägens tillgångar är dessutom upptagen en fordran hos Kirunavaara-Luossavaara-bolaget, som är beroende på rättegång, och som ingen människa vet, hur rättegången kommer att utfalla, så är det ju oriktigt att taga upp det beloppet som en med säkerhet påräknelig tillgång. Enligt min uppfattning kommer därför nog verkligheten att visa, att de 131 millionerna vid 1921 års utgång ej komma att förefinnas, utan att beloppet blir åtskilligt mindre. Att under sådana förhållanden ytterligare minska detta genom att anvisa dessa 22 millioner på kassafonden i stället för att taga dem ur på annat konto tillgängliga medel för vilka icke för närvarande någon annan användning är föreslagen, det synes mig ej vara förenligt med en försiktig finanspolitik. Under sådana förhållanden tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

Herr Lindblad: Jag förstår mycket väl, att under den — — — (anförandet ej uppfattat från notariebordet) — — — — — till utskottets förslag, men då nu andra kammaren redan har tagit utskottets förslag, så förefaller det mig, som om denna kammare borde göra detsamma redan för att undvika svårigheter. Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skall bara göra några erinringar beträffande vad den ärade Norrköpingsrepresentanten sade. Han ville med de siffror, som framgingo av utskottsbetänkandet, i vilket den årliga inkomsten från rusdryckshanteringen återgavs, bevisa, att

Om återbetal- minskningen varit väsentligen större under tiden 1917, 1918 och 1919
ning av vissa än vad man vid denna fonds inrättande ansåg. Jag ber blott att där-
till rörelseka- emot få erinra vad för övrigt alla borde vara medvetna om, nämligen att
pital för sta- på lagstiftningen om det ekonomiska frigörandet skulle följa en verk-
tens kristids- sam försäljningslagstiftning, som man i allmänhet utgick från skulle
kommissioner komma att väsentligt nedbringa förbrukningen. Nu kom en sådan lag-
anvisade an- stiftning, och för att, därest dennas verkan skulle visa sig vara av tillfällig
slag. natur, sedermera inträffande ökning av inkomsterna icke skulle komma
(Forts.) statsverket tillgodo, så konstruerades ju bestämmelserna för rusdrycks-
medelsfonden så, att ett treårigt medeltal finge bilda fondgränsen. Så-
lunda skulle i framtiden de år, som sammanlagt visade det lägsta medel-
talet, komma att bli avgörande för sättandet av denna gräns, eller så-
lunda precis det, som inträffade.

Från reservanternas sida har det emellertid ej bestritts, att minsk-
ningen under kristiden dock blivit större än man väntade. Men så har
också användning av medlen kommit till stånd i helt annan omfatt-
ning och vid helt annan tidpunkt än man då tänkte sig; och när man då
ser till, vad som finnes kvar, sedan man räknat med båda dessa om-
ständigheter, både den i någon mån stegrade överföringen till och den
i hög grad ökade förbrukningen av fondens medel, så tror jag man
gott kan säga, att det, som finnes kvar i fonden, även om riksdagen
följer reservanterna på denna punkt, icke bildar ett större belopp än
man 1914 kunde vänta, även när man hade räknat med en normal ut-
veckling.

Ifråga om herr Swartz' argumentering för bränslekommissionens
sociala uppgifter så skall jag ej inlåta mig på den saken, men det är väl
alldeles uppenbart, att man menat, att när anslag till ett socialt ändamål
skulle komma att anvisas av dessa fondmedel, så skulle det vara för en
användning, som man hade tillfälle att pröva både ifråga om arten och
ifråga om förfaringssättet. Här kan detta ju ej alls ifrågakomma. Här
gäller det som sagt endast att betala en statens skuld, och det kan omöj-
ligen i och för sig anses vara något, som kan betecknas som en åtgärd
av den art, medelsbestämmelserna avse. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr S a n d l e r: Ja, jag förstår, att kammaren vill övergå till
att votera. Jag vill endast säga ett par ord i avseende å vad som har
förekommit.

Jag delar i mycket hög grad herr Swartz' uppfattning därutinnan,
att man beträffande kassafonden naturligtvis ej bara skall taga hänsyn
till de tillgångar, som balansen utvisar, utan även undersöka dessa till-
gångars beskaffenhet och följaktligen se väl efter, hur det står till med
kassafondens likviditet. I det avseendet är det ingen som helst skillnad
i uppfattningen mellan herr Swartz och mig.

Om jag uppfattade herr Swartz rätt, så skulle det vara den skill-
naden här, att rusdrycksmedelsfonden vore mera likvid än kassafonden,
och det skulle utgöra ett skäl, varför man vid valet mellan dessa båda

fonder skulle anlita den förra och ej den senare. Jag förstår ej riktigt detta resonemang; ty om herr Swartz utgår från förhållandena för närvarande, så är det fullkomligt obestridligt, att kassafondens nuvarande läge, även med de reduktioner, som herr Swartz ifrågasatte, är sådant att den i likviditetshänseende är vida överlägsen rusdrycksmedelsfonden, som ej innehåller mer än 17 millioner kronor, sedan man räknat bort det, som redan är disponerat för bostadsbyggande; och det förhåller sig så, att man för att täcka den förlust, varom nu är fråga, måste anvisa medel, som ej finnas för närvarande i denna fond, men som komma att inflyta i densamma under detta år.

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag.
(Forts.)

Nu säger man, att det ju har gått så galet med rusdrycksmedlen på grund av kristiden. Meningen med riksdagens beslut var ju dock den, att man skulle frigöra statsverket successivt från beroendet av dessa medel. Man kan säga, att det har gått för hastigt, men vore det då ej riktigare, att man ändrade bestämmelserna så, att man möjliggjorde den övergång, som man anser vara den riktigare och den lugnare, än att man tar och ändrar praxis på ett sådant sätt, att bestämmelserna förlora varje som helst effekt.

Om detta är ett socialt ändamål, om det är riktigt i överensstämmelse med fondförordningens bestämmelser och vad man menat med detta riksdagens beslut, då hemställer jag: vad är det egentligen för slags statsutgift, som en kommande finansminister ej skall kunna anse sig vara berättigad att bestrida genom medel från rusdrycksmedelsfonden? Jag föreställer mig, att först och främst alla utgifter under socialdepartementets huvudtitel äro att hänföra dit; och vad är det för övrigt för utgifter, som ej skulle kunna bringas härunder?

Det finnes dessutom en annan synpunkt här. Skall det vara någon mening med denna rusdrycksmedelsfond, så skall den väl ändå ha några nämnvärda dimensioner. Det skulle bli 30 millioner kvar efter det beslut, som statsutskottet föreslår kamrarna att fatta. Jag förstår uppriktigt sagt ej, varför man har lämnat dessa 30 millioner kvar. Om man anser, att det är riktigt, att man använder dessa rusdrycksmedelsfondens tillgångar för att täcka kristidskommissionernas förluster, och om man anser det vara önskvärt, som det står i detta statsutskottsutlåtande, att täcka såvitt möjligt alltsammans, varför har man ej då också tagit de återstående 30 millionerna i rusdrycksmedelsfonden för att verkställa denna avskrivning av kristidskommissionernas skuld? Ja, jag förmodar, att bakom detta avböjande ligger den tanken, att det väl ändå måste finnas något kvar i fonden, om ej det hela skall bli ett rent gyckelspel. Därmed kommer man in på frågan, om det kan vara lämpligt, att man låter denna fonds tillgångar gå ned till ett sådant belopp som 30 millioner kronor. För min del har jag den uppfattningen, att om det skall vara någon mening med en sådan fond, så måste man se till, att man ej låter dess tillgångar gå ned under — låt oss säga 50 millioner kronor. Eljes kan man naturligtvis ej göra gällande, att statsmakterna skulle ha fria händer att fatta ett beslut ifråga om rusdryckshante-

Om återbetal-
ning av vissa
till rörelseka-
pital för sta-
tens kristids-
kommissio-
ner
anvisade an-
slag.
(Forts.)

Herr K v a r n z e l i u s: I statsverkspropositionen, sådan den förelåg vid denna riksdags början, hade Kungl. Maj:t disponerat vartenda öre, kan man säga, som finnes och som kommer att inflyta tillhörande denna fond till och med 1922 års utgång. Det var så väl bottenskrapat, att medel icke vid något tillfälle under 1922 skulle hinna att fonderas, utan eftersom de flöto in så skulle de tagas i anspråk för löpande statsutgifter. Nog är det litet underligt, när en finansplan bygger på sådana förutsättningar, att man disponerar medel, avsedda att fonderas, men ej väntar till dess de blivit fonderade, innan man använder medlen ifråga. Det var detta, som föranledde mig att i början av riksdagen skarpt reagera mot det sätt, som regeringen ansåg sig kunna använda ifråga om disponerandet av rusdrycksmedelsfonden. Nu får jag ju säga, att i den nya budgetberäkning, som Kungl. Maj:t har kommit in med, har det förfarits något varsammare. Det blir väl, som den föregående ärade talaren sade, ungefär ett 30-tal millioner eller något mer kvar i rusdrycksmedelsfonden. Det är ju så att denna fond förvaltas av statskontoret, och statskontoret har givetvis ej dessa pengar liggande, så att de kunna disponeras ögonblickligen; de äro placerade på ett eller annat sätt, utlånade för olika ändamål, och en stor del av dem äro placerade i skattkamarväxlar, utgivna av riksgäldskontoret, sålunda använda för upplåning för statsverkets behov. När dessa medel skola tagas i anspråk för täckande av statens löpande utgifter, så måste medel i låneväg uppbringas från annat håll. Det förefaller mig därför, som om det komme att bli förenat med ungefär lika stora svårigheter för vederbörande myndigheter att taga dessa pengar på sätt utskottet nu föreslår ur statsverkets fond av rusdrycksmedel som att taga dem ur kassaförlagsfonden. Men det är givetvis principiellt oriktigt i att sedan man fått en författning som säger, hur det skall förfaras med vissa medel, att de skola fonderas, man det oaktat har så bråttom att komma åt dessa medel, att man icke ens låter dem bli fonderade, innan man förbrukar dem. När ifrågavarande författning anger, att dessa medel i första rummet äro avsedda till bestridande av utgifter, som komma att stå i förening med en avveckling av rusdryckshanteringen och i övrigt att tagas i anspråk vid särskilda tillfällen för visst socialt ändamål, synes det mig, att man i alla fall har tillräckligt vid säkerhetsmarginal särskilt i dessa tider för att denna fond icke skall "växa i himmelens höjd". Här blir det givetvis under kommande riksdagar många sociala ändamål, för vilka man mycket väl kan hava användning för dessa fondmedel, utan att man nu behöver bottenskrapa fonden. Det är ur dessa synpunkter, som jag har ställt mig på deras sida, som anse, att man icke bort taga så mycket ur rusdrycksmedelsfonden, som Kungl. Maj:ts senaste budgetberäkning innebär.

Jag var inom utskottet böjd för att gå en medelväg och sökte jämka

ihop meningarna, så att vi icke i riksdagens sista timma skulle få en strid på denna punkt, då jag förutsåg, att det beslut den ena kammaren fattade skulle komma att utöva en mycket stark press på den andra. Detta mitt förslag vann emellertid icke något understöd. Nu har andra kammaren, som här meddelats, fattat beslut, efter vad det upplysts, i enlighet med utskottets hemställan. Nu befinna vi oss sålunda i den av mig förutsedda situationen. Det oaktat anser jag, att denna kammare bör följa reservanternas. Statsutskottet, dit ärendet i så fall återgår, får sedan inkomma med nytt förslag i ärendet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet B e s k o w : Herr greve och talman, mina herrar! Statsutskottets ärade ordförande har räknat med att rusdrycksmedelsfonden under någon tid, särskilt under år 1921, möjligen skulle kunna komma i det läget, att den helt och hållet tömdes. Med anledning därav vill jag erinra, att under alla förhållanden måste det finnas kvar ett belopp av 15 millioner kronor, över vilket Kungl. Maj:t icke har velat disponera. Det är nämligen de medel, som äro avsatta till lån för bostadsändamål. Man har ju räknat med att ur fonden skulle för åren 1920 och 1921 för detta ändamål disponeras 30 millioner kronor, men var och en vet, att de 15 millioner kronor, som beräknats för 1921, icke komma att lyftas, förrän långt in på 1922. Jag tror alltså, att man kan beteckna rusdrycksmedelsfonden såsom en även med dessa beräkningar ganska likvid fond. Detta gäller kanske icke i samma utsträckning beträffande kassafonden. Vi hava i de beräkningar, som här äro framlagda, upptagit kassafondens storlek på samma sätt som hittills alltid har förfarits. Men jag är för min del icke alldeles övertygad om att denna väg är riktig. Det är möjligt, att man i stället borde hava gått ut från ett belopp, som ligger närmare det, vartill riksräkenskapsverket uppskattat fonden. Över huvud taget är frågan om vari kassafonden egentligen består, ännu långt ifrån utklarad, och för min del har jag satt mig före — och jag tror också, att riksdagen har begärt — att det skall verkställas en utredning om därmed sammanhängande förhållanden. Tager man hänsyn till alla de icke likvida fordringar, som ligga ute hos olika styrelser, alldeles särskilt hos statens järnvägar, och speciellt till de ganska stora i kassafonden upptagna fordringar, som staten har hos Grängesbergsbolaget, tror jag, att man kan våga påstå, att kassafonden icke på långt när är så likvid som den borde vara. Ur dessa synpunkter och för övrigt ur en hel del andra synpunkter, som redan äro framförda, tror jag, att det är riktigast att förfara på det sätt som Kungl. Maj:t föreslagit.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr

Om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner

Ollas A. Ericsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

anvisade anslag.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 233, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ollas A. Ericsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 42.

Om möjligheterna till uppskjutande av vissa statsutgifter.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 234, i anledning av väckt motion om utredning rörande möjligheterna till uppskjutande av vissa statsutgifter.

I en inom första kammaren väckt motion (nr 243), vilken för förberedande behandling hänvisats till statsutskottet, hade herrar K. G. Westman och O. Å. Olsson hemställt, att riksdagen måtte i samband med uppgörande av statsregleringen hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för att så vitt möjligt tillgodose sparsamhetens krav vidtaga en ingående undersökning, i vilken utsträckning utgifter, till vilkas bestridande anslag vore uppförda å 1922 års riksstat, 1921 års tilläggsstat eller tidigare stater kunde i anledning av rådande förhållande uppskjutas.

I det föreliggande utlåtandet hade utskottet yttrat:

”Då det torde få förväntas, att Kungl. Maj:t, oberoende av särskild framställning från riksdagen, skall vidtaga de särskilda åtgärder i av motionärerna angivet syfte, som med hänsyn till föreliggande statsfinansiella situation kunna befinnas vara av behovet påkallade, får utskottet hemställa, att herrar K. G. Westmans och O. Å. Olssons föresvarande motion icke må av riksdagen bifallas.”

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Som herrarna hemställt, att riksdagen måtte i samband med uppgörande av statsregieringen hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för att så vitt möjligt tillgodose sparsamhetens krav vidtaga en ingående undersökning, i vilken utsträckning utgifter, till vilkas bestridande anslag äro uppförda å 1922 års riksstat, 1921 års tilläggsstat eller tidigare stater kunna i anledning av rådande förhållande uppskjutas.

*Om möjlighe-
terna till upp-
skjutande av
vissa stats-
utgifter.
(Forts.)*

Jag vill till att börja med fästa uppmärksamheten därvid, att i motionen hemställes, att riksdagen måtte göra ifrågavarande framställning i samband med statsregleringens uppgörande. Statsutskottet har emellertid företagit motionen till handläggning isolerad och behandlat den i ett särskilt utlåtande.

Avsikten med denna motion har, som herrarna lätt förstå, varit att åstadkomma en ersättning för den andra läsning, som egentligen borde förekomma vid behandlingen av vår budget, i likhet med vad som äger rum vid behandlingen av budgeten i andra länder, men för vilken vi icke hava någon form. Den metod, som vi nu föreslå för att få till stånd en ersättning för en andra läsning, är densamma som användes under världskriget, när de utomordentliga förhållandena gjorde det önskvärt för att icke säga nödvändigt, att man genomgick budgeten i ett sammanhang för att se efter, vilka statsutgifter som kunde tills vidare uppskjutas.

Det första uppslaget i denna riktning gavs genom ett par motioner, som väcktes vid 1914 års senare riksdag och som tillstyrktes av statsutskottet i dess memorial rörande statsregleringen. Till stöd för sitt tillkande anförde statsutskottet då skäl, vilka hava sin giltighet och äro tillämpliga även under nuvarande förhållanden. Statsutskottet yttrade nämligen, att det icke borde förbises, att då den osäkerhet, som alltid vidlåder den till grund för statsregleringen liggande inkomstberäkningen, beträffande 1915 års inkomster måste på grund av de rådande förhållandena göra sig särskilt starkt gällande, möjligheten av brist i dessa inkomster vore större än vanligt och att sålunda även häruti låge en maning till den största försiktighet vid anlitaudet av statskassan.

Så yttrade sig statsutskottet 1914. Statsutskottet i år har, såvitt jag kan förstå, gillat den idé, som framförts i motionen. Statsutskottet har således ansett, att en dylik ersättning för den andra läsningen bör komma till stånd genom Kungl. Maj:ts åtgärd. Men utskottet har ansett, att någon särskild framställning från riksdagens sida i detta syfte icke är erforderlig.

Jag skall då be att få med några ord för kammaren utveckla de sakliga skäl, som visa, att det dock torde finnas ett behov av att en sådan framställning göres från riksdagens sida. Jag ber att till en början få erinra därom, att den statsverksproposition, som vi vid riksdagens början fingo mottaga från regeringen, har visat sig icke vara uppgjord med det förutseende, som hade varit önskvärt. Den brist på förutseende, som

*Om möjlighe-
terna till upp-
skjutande av
vissa stats-
utgifter.*
(Forts.)

visat sig i denna statsverksproposition, framträder ju särskilt starkt däri, att det har varit nödvändigt för det ena statsrådet efter det andra att under riksdagens lopp uppträda och förklara, att statsrådet kommit till insikt om att han med anledning av de förhållanden, som yppat sig under riksdagens gång, icke anser sig kunna vidhålla sin framställning om den ena eller andra betydande statsutgiften. Vi hava sålunda fått se det ena statsrådet efter det andra på detta sätt gå till Canossa — komma upp hit i kammaren för att falla på knä vid sparsamhetens altare. Men trots detta tror jag ändock icke, att man kan vara fullt övertygad om att regeringen fått fullkomligt klart för sig, hur nödvändig sparsamheten är. Det har åtminstone förefallit mig, med all aktning för herr finansministerns omdöme, som om de anföranden han har hållit här i kammaren under de senaste dagarna vittnade om en alltför solljus uppfattning av de ekonomiska framtidsutsikterna och om bärigheten av de inkomstberäkningar, som nu äro framlagda för riksdagen. Det har förefallit mig, som om ett resonemang, likartat med det som statsutskottet framlade år 1914 i det memorial, om vilket jag nyss erinrat, skulle hava varit på sin plats även under nuvarande förhållanden.

Det kan nog ej heller bestridas, att riksdagen för sin del har tagit alltför stort intryck av den optimism, som regeringen lagt i dagen. Särskilt under riksdagens första del torde riksdagen hava föranletts till att besluta åtskilliga statsutgifter, som, sedan riksdagen fått det ekonomiska läget klarare för sig, knappast skulle hava gått igenom i kamrarna.

Vi måste väl dock erkänna, att vi för närvarande genomgå en av de allra väldigaste ekonomiska kriser, som någonsin har gått fram över världen, och man kan väl knappast säga, att alla posterna inom statsregleringen verkligen äro sådana, att de lämpligen böra ingå i en kristidsbudget. Ingen skulle naturligtvis mera än jag önska, att min oro för den ekonomiska ställningen, sådan denna kommer att te sig under de närmaste åren, skulle vara orgrundad, men jag tror dock, att vi allesammans för att vara på den säkra sidan böra bemöda oss om att för den närmaste tiden få till stånd den allra största tänkbara sparsamhet med statsutgifterna. Det är för att främja detta syfte som jag och min medmotionär hava väckt den nu föreliggande motionen.

Till stöd för vårt yrkande att riksdagen skall göra en uttrycklig framställning hos Kungl. Maj:t ber jag att få anföra även det skälet, att det system för regeringsbildning, som nu förekommer, medför en osäkerhet om den riktning, vari vår ekonomiska politik under den närmaste tiden kommer att ledas. Under sådana förhållanden kan det väl knappast vara principiellt riktigt att, som utskottet har tänkt sig, riksdagen skall lägga armarna i kors och överlämna åt Kungl. Maj:t att på egen hand fatta ståndpunkt i den frågan, huruvida den åtgärd bör vidtagas, om vars lämplighet utskottet och motionärerna likväl äro ense.

Utskottet handlar ju för övrigt härvidlag alldeles i strid mot vad som skedde vid 1914 års senaste riksdag. Då ansågs det ju nämligen vara lämpligt, att riksdagen gav Kungl. Maj:t ett uttryckligt bemyndi-

gande i den riktning, som motionärerna hava föreslagit. Det finns icke någon som helst anledning att nu frånga denna standpunkt. Förutom de statsrättsliga skäl, som skulle kunna anföras för vårt förslag, att riksdagen nu bör handla på samma sätt som då, finns det ju även det rent sakliga skälet, att det nu gäller för oss att bryta med det ekonomiska föreställningssätt, som alltjämt lever kvar i ganska stor omfattning bland de myndigheter, som hava att göra med statskassan, ett föreställningssätt, som beror på en inrotad vana att handskas med alltjämt växande statsinkomster men som man nu snarast möjligt måste övergiva, då situationen är sådan som den för närvarande är.

Med stöd av de skäl, som jag här har anfört, är jag alltjämt övertygad om att det riktiga är, att riksdagen lika väl nu som 1914 gör en framställning hos Kungl. Maj:t i det syfte, som angivits i motionen; och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Herr förste vice talmannen: Den siste ärade talaren sade, att det förslag, som innefattas i den motion, som han och herr Ählmans Olof Olsson väckt, skulle utgöra en slags andra läsning. Ja, det får jag säga, att skall förslaget innebära detta, är det ett mycket klenk surrogat, ty en andra läsning skulle väl innefatta, att man på en del punkter av den stat, som man beslutat, gör vissa reduktioner. Men ett sådant här allmänt uttalande torde väl icke kunna betraktas såsom något slags beslut från riksdagens sida, utan det blir endast ett svagt uttalande, av vilket Kungl. Maj:t naturligtvis icke vet, hur Kungl. Maj:t skall handla. **Det är naturligtvis i alla händelser Kungl. Maj:t i varje fall obetaget att, om så finnes lämpligt, uppskjuta en och annan utgift, därest så skall befinnas av behovet påkallat.**

Den ärade talaren uppdrog här en parallell med förhållandena år 1914. För mig synes det, att ställningen ändå är litet annorlunda. År 1914 ägde av parlamentariska orsaker en upplösning av riksdagen rum. Man hade ju den uppfattningen, att riksdagsflertalets mening i försvarsfrågan, som då skulle behandlas, icke vore överensstämmande med de åsikter som funnes inom majoriteten av landets väljarkår, och därför skedde denna upplösning. Så sammanträdde i augusti riksdagen på nytt. Under det att riksdagen då var samlad, kom som en blixtn från en klar himmel — åtminstone för de flesta — världskriget, ett krig, som tog större och större dimensioner. En del av budgeten var redan beslutad, och man blev naturligtvis, om jag så får säga, alldeles slagen av de nya händelserna, då man icke visste, i vilken riktning sakerna skulle utveckla sig, och det ju icke var alldeles uteslutet, att icke också vi kunde bliva indragna i kriget. Under sådana omständigheter var det naturligtvis viktigt att åtminstone giva uttryck åt att man kunde behöva använda statens medel på ett annat sätt än som var förutsatt i den uppgjorda budgeten. Nu äro vi i alla fall på det klara med de svåra förhållanden, under vilka vi leva, och när den siste ärade talaren yttrade, att han funnit, att riksdagen har besjälats av alltför mycken optimism, skulle jag vilja i någon mån sätta ett

*Om möjlighe-
terna till upp-
skjutande av
vissa stats-
utgifter.
(Forts.)*

Om möjlighe-
terna till upp-
skjutande av
vissa stats-
utgifter.
(Forts.)

frågetecken efter detta uttalande. Jag tror nog, att denna riksdag många gånger under sina överläggningar har givit uttryck åt att man här ser förhållandena ganska pessimistiskt, och jag tror också, att Kungl. Maj:t har fått intryck därav.

Nu har naturligtvis Kungl. Maj:t den bästa överblicken och översikten över ställningen, och jag anser då, att man icke bör giva ett sådant direktiv, som här är ifrågasatt. Det tillkommer dock en omständighet som betydligt förändrar situationen mot 1914. Då visste man ju icke i vilken riktning förhållandena skulle utveckla sig, men vad vi i närvarande stund äro på det klara med, är ju i alla fall, att det råder en stor arbetslöshet som tager allt större och större dimensioner. Då nu riksdagen tidigare har lagt i Kungl. Maj:ts hand att börja vissa företag med hänsyn till arbetslösheten, företag om vilkas påbörjande riksdagen har varit mycket tveksam — jag kan nämna ett och annat järnvägsföretag, som nämnts i den Kungl. propositionen om anslag för arbetslöshetens bekämpande — synes det mig något egendomligt, att vi nu vid ett annat tillfälle möjligen skulle giva uttryck åt en mening, som kan tydas på ett helt annat sätt än den riksdagen förut uttalat. Jag tror också av denna anledning, att det är bäst att låta denna sak ligga i Kungl. Maj:ts hand. Själva tanken, att det möjligen kan bli behövt att i vissa fall icke under 1921 och 1922 exekvera de beslut, som riksdagen nu har fattat, har ju utskottet låtit framträda så tillräckligt tydligt, att från riksdagens sida säkerligen icke mera behöver göras i den vägen.

Vad beträffar den omständigheten, att vi tagit upp detta ärende, nu och icke i samband med statsregleringen, tror jag, att var och en kan förstå detta, som vet, hur fåtaligt riksdagen och särskilt denna kammare i allmänhet är samlad, när statsregleringen behandlas.

Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Westman: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens anförande ber jag endast att få säga, att det naturligtvis icke föreligger någon motsats mellan hans uppfattning och min ifråga om användningen av de anslag, som äro beviljade till arbetslöshetens afhjälpan. Det är ju givet, att det icke är sådana anslag, som jag avser i motionen, utan jag syftar naturligtvis på uppskjutandet av utbetalningar av anslag, vilka icke äro av betydelse ur denna synpunkt.

Den ärade talaren sade, att man icke bör bifalla motionen av det skälet, att en förnyad granskning av statsutgifterna bör ligga i Kungl. Maj:ts hand. Ja, mina herrar, det är ju också just motionärernas ståndpunkt. I detta avseende föreligger icke någon som helst skillnad mellan honom och mig. Vi vilja båda, att saken skall ligga i Kungl. Maj:ts hand. Skillnaden mellan oss är endast den, att den siste ärade talaren anser, att den förklaring, att utskottet förväntar åtgärder i händelse av behov från Kungl. Maj:ts sida, som utskottet har avgivit i en motivering för avslag av en motion, skall vara nog för Kungl. Maj:t. Jag däremot befarar, att Kungl. Maj:t icke får kännedom om detta ut-

skottets uttalande, och jag önskar att utskottets och motionärernas gemensamma ståndpunkt frambäres för Kungl. Maj:t i en skrivelse.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Swartz: Utskottet har ju här ställt sig principiellt på samma ståndpunkt som motionären och sagt, att för den händelse situationen så påfordrar, anser även utskottet, att Kungl. Maj:t skall vidtaga de åtgärder, som därav påkallas, och utskottet uttalar sin övertygelse om att Kungl. Maj:t i så fall också kommer att göra det. Detta tycker jag är det mesta vi kunna göra — att således överlåta detta åt Kungl. Maj:ts avgörande på det sätt Kungl. Maj:t i sådant fall kan finna lämpligt. Om vi återigen avlåta en skrivelse med direkt uppmaning till Kungl. Maj:t att förfara på ett visst sätt, fritaga vi ju egentligen Kungl. Maj:t från ansvaret för vad Kungl. Maj:t gör i detta avseende. Då kan ju icke riksdagen påtala en åtgärd, som Kungl. Maj:t vidtager med hänvisning till denna skrivelse. I sådant fall kan Kungl. Maj:t, som sagt, vidtaga både den ena och den andra åtgärden, utan att riksdagen blir satt i tillfälle att på något sätt taga ställning till dessa åtgärder. Jag kan icke finna annat än att man med utskottets förslag vinner precis vad man vill, men så, att man lägger ansvaret, där det bör ligga, och icke onödigtvis påtager sig ansvaret för åtgärder, på vilkas beslutande man icke själv kan inverka.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 235, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikation för tjänstemän hos statsutskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

*ge-Om möjlighe-
terna till upp-
skjutande av
vissa stats-
utgifter.
(Forts.)*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 219, i anledning av kamrarnas återremiss av vissa punkter i statsutskottets utlåtande nr 3 A angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående vissa anslag till alkoholistvården jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om statsunderstöd åt nykterhetsnämnderna m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 223, i anledning av väckta motioner om anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.

I två likalydande motioner, väckta, den ena (nr 99) inom första kammaren av herr *C. G. Ekman* m. fl. och den andra inom andra kammaren av herr *A. V. Sävström* m. fl. (nr 170), vilka hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av rusdrycksmedelsfonden måtte på 1921 års tilläggsstat ställas ett belopp å 50,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att i huvudsak enligt i motionerna angivna grunder användas till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som ålåg dessa nämnder.

Därjämte hade samma motionärer i två likalydande motioner (I: 100 och II: 171) hemställt, att riksdagen måtte besluta, att av rusdrycksmedelsfonden måtte på 1922 års stat ställas ett belopp av 100,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att i huvudsak enligt anförda grunder användas till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som ålåg dessa nämnder.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet yttrat följande:

"Vid den prövning, utskottet ägnat motionärernas ovanberörda förslag, har utskottet funnit det vara synnerligen tvivelaktigt, huruvida ett genomförande av detsamma kan komma att gagna nykterhetssaken. Då härtill kommer, att det statsfinansiella läget bjuder till den yttersta försiktighet i fråga om samtliga statsutgifter, i främsta rummet nya sådana, samt det synes utskottet icke vara tillräddigt att tillstyrka framställningar av förevarande slag enbart på enskilda motionärers yrkande, får utskot-

tet hemställa, att herr C. G. Ekmans m. fl. och herr Sävströms m. fl. *Om statsunderstöd åt nykterhetsnämnderna m. m.* ovanberörda motioner icke må vinna riksdagens bifall.”

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *S. H. Kvarnzelius, H. F. Lamm, H. M. Bäckström, C. G. Ekman, K. A. Tengdahl, C. R. Jansson* i Falun, *L. J. Carlsson-Frosterud, W. Bäckström, F. T. Hamrin* och *J. E. Andersson* i Ovanmyra ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava den lydelse, reservationen utvisade, och att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som ålåg dessa nämnder i enlighet med i berörda motioner angivna grunder och de närmare bestämmelser, som kunde av Kungl. Maj:t fastställas, bevilja

a) på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 50,000 kronor; samt

b) å 1922 års stat ett förslagsanslag, högst, 100,000 kronor.

Även herr *Ollas A. Ericsson* hade reserverat sig, dock utan antydd åsikt.

Herr von Koch: Herr talman, mina herrar! Kammarén behagade finna, att det här föreligger till avgörande en motion, som avser att av statsmedel eller rättare sagt av rusdrycksmedelsfonden lämna ett bidrag för att understödja nykterhetsnämnderna. Detta bidrag skulle utgå med 50,000 kronor på tilläggsstat och 100,000 kronor på nästa års stat. Utskottets majoritet har utan vidare avstyrkt motionen, men elva reservanter med statsutskottets ordförande i spetsen hava yrkat bifall i huvudsak till denna framställning.

Jag har tillåtit mig begära ordet i denna fråga, emedan jag som stats fattigvårdsinspektör har haft tillfälle att under de senaste åren tämligen noga följa nykterhetsnämndernas verksamhet. Det är ju så, att en del av dessa nykterhetsnämnders befogenhet utövas av fattigvårdsstyrelserna. Jag har haft tillgång till fattigvårds-konsulenternas rapporter rörande verksamheten på olika orter och i år hava icke mindre än 900 rapporter inkommit, vilka närmare beskriva, hur verksamheten är ordnad.

Jag tillåter mig erinra om att dessa nykterhetsnämnder ursprungligen hade till uppgift i enlighet med lagen om behandling av alkoholister att taga hand om och vårda personer, som äro hemfallna till dryckenskap. Sedermera fingo de år 1917 enligt rusdrycksförsäljningsförordningen ytterligare den uppgiften att övervaka nykterhetstillståndet och medverka till att den individuella kontrollen rätt tillämpades.

Vad är då erfarenheterna av dessa nykterhetsnämnders arbete under de gångna åren? Jag tror mig kunna säga med den erfarenhet jag vunnit, att på en del håll, i de större städerna och en del andra platser, där man hyst intresse för denna fråga, goda resultat redan kunnat uppnås. Jag tror, att jag kan säga, att för varje år som gått dessa nykter-

Om statsun-
derstöd åt
nykterhets-
nämnderna
m. m.
(Forts.)

hetsnämnder, där de varit i verklig funktion, mer och mer ansetts vara nödvändiga och att man icke tänker på att avskaffa desamma. Men i det stora flertalet kommuner i vårt land, i landskommuner och även i åtskilliga städer, har tyvärr denna verksamhet i hög grad blivit negligerad. Det kan ju sägas, att detta kanske beror på okunnighet om gällande lagstiftning. Det tar ju alltid en viss tid, innan en ny lag blir bekant för vederbörande kommunala myndigheter och allmänheten. Men i detta avseende har man sökt råda bot på okunnigheten genom att konsulenterna i sin verksamhet meddelat råd och upplysningar till nykterhetsnämnderna. Dessutom hava med socialdepartementets bemyndigande en hel del upplysningskurser anordnats i olika delar av landet, där nykterhetsnämnderna stämt möte i stort antal.

Däremot har det varit en annan svårighet av mycket betänkelig art, nämligen att kommunerna i regel visa en mycket stor njugghet emot denna nya kommunala myndighet. Det är mycket vanligt — jag kan säga, att det kanske är det vanligaste — att kommunerna helt enkelt icke anslå några medel alls till dessa nämnder eller också anslå så obetydliga medel, att all verksamhet i själva verket blir fullkomligt omöjlig. Detta har förekommit i stora kommuner, t. ex. de stora norrlandskommunerna, där det naturligtvis för nämndens arbete är nödvändigt att förflytta sig till olika platser, övervaka alkoholisterna, hjälpa dem tillrätta, undersöka förhållandena o. s. v.

Vad kan då orsaken vara till att kommunerna i detta avseende ställa sig så ovilliga till verksamheten? Jo, man resonerar helt enkelt så, att staten numera har hela inkomsten av rusdrycksförsäljningen och att staten dessutom har en särskild rusdrycksmedelsfond, som just är avsedd att lämna stöd och hjälp till sådan verksamhet som denna. Därför, säger man på kommunalt håll, skola vi gärna göra vad på oss ankommer för att ordna denna verksamhet tillfredsställande, men först begära vi, att staten skall visa sig vilja på något sätt medverka till kostnadernas ersättande. Denna uppfattning är, tror jag, så genomgående, att man knappast kan räkna på att få någon livligare verksamhet till stånd, förrän även staten i någon mån lämnar sin medverkan.

Nu säger utskottet i sitt utlåtande, att det icke tror, att någon egentlig nykterhetseffekt skall åstadkommas genom dessa nykterhetsnämnder. Denna uppfattning från utskottets sida tyckes vara så definitiv, att det icke en gång begäres en skrivelse i motionens syfte utan helt enkelt yrkas avslag på alltsammans. Jag får emellertid säga, att det är otvivelaktigt, att om nykterhetsnämnderna få en tillfredsställande organisation och om de få ett nödvändigt ekonomiskt underlag för sin verksamhet, så skola de komma att uträtta ett stort och nyttigt arbete. Ett sådant har redan framkommit på de håll, där man verkligen har intresserat sig för nykterhetsnämndens arbete, och det finns ingen anledning att tro, att icke detsamma skall bliva fallet på andra håll.

Den ekonomiska hjälp man nu närmast syftar till är icke avsedd att plottras bort på alla landets olika nykterhetsnämnder. Det är icke heller

fråga om att bevilja anslag för att anställa tjänstemän o. s. v., utan man har uttryckligen sagt ifrån, att det bara gäller att lämna bidrag för att ersätta de nödvändiga kostnader, som nykterhetsnämnderna behöva för sitt arbete. Prövning skall i varje fall ske av Kungl. Maj:t enligt motionärernas förslag. En plan skall uppgöras för verksamheten, innan det kan bli fråga om något understöd, och naturligtvis ställer man också krav på en tillfredsställande organisation.

Det är icke heller fråga om att inrätta någon ny statlig institution, som skall undersöka, hur anslaget skall fördelas, och närmare kontrollera verksamheten, av det enkla skälet, att man redan har statsinstitutioner, som hava till åliggande att syssla med dessa uppgifter. Såsom närmare framgår av motionen, har ju socialstyrelsen en viktig uppgift i detta fall, och även fattigvårdsinspektionen och kontrollstyrelsen hava ju uppgifter på samma område. Det är sålunda alls icke meningen, att några kostnader skola nedläggas på den myndighet, som skall hava att i sista hand fördela medlen och ordna verksamheten.

Jag tillåter mig, herr talman, att till sist för kammaren framföra ett par synpunkter, som jag tror måhända kunna hava ett visst inflytande på kammarens beslut i denna fråga. Här har av riksdagen skapats en ny kommunal institution, som enligt all erfarenhet, som hittills vunnits, visat sig vara mycket behöflig, men som kommunerna i tanke på att staten är bidragspliktig i hög grad försumma. Det föreligger enligt min tanke skäl, att man gör vad man kan för att hålla denna nya institution vid livskraft och icke låter den sjunka ned till en död bokstav, såsom antagligen eljest blir fallet.

Å andra sidan bör man icke heller förneka, att inom nykterhetsnämnderna äro samlade ett ganska stort antal personer, som ivra för nykterhetens främjande men icke äro vad man kallar förbudsanhängare. Dessa personer tro, att nykterhetsnämnden är ett värdefullt organ för att skapa ökad folknykterhet utan att några ytterlighetsåtgärder tillgripas. Om emellertid dessa personer finna, att denna institution är så att säga stadd på avskrivning på grund av statens och kommunernas likgiltighet för densamma, då är att förvänta, att de upphöra med sitt arbete i nämnderna. Därmed faller i själva verket hela denna nykterhetsverksamhet bort, och det kommer att givas blott en enda paroll i nykterhetsarbetet: för eller mot förbudet. Man kan nämligen icke vänta sig, att denna verksamhet skall uteslutande uppehållas av förbudsvännerna, ty det är ju klart, att man från deras sida anser, att denna verksamhet endast utgör en halvmesyr. Jag tror också, att det från kommunernas sida kommer att uppfattas såsom en avskrivning av hela denna verksamhet, om riksdagen nu vägrar att ställa till förfogande det blygsamma belopp, som man begär. Ty man kommer onekligen att kunna resonera som så: här har riksdagen nu beviljat mer än tjugu millioner kronor ur rusdrycksmedelsfonden till ett ändamål, som icke kan sägas vara av social natur, men den har samma dag vägrat ett blygsamt belopp på 150,000 kronor för att understödja en verksamhet, som särskilt är

Om statsunderstöd åt nykterhetsnämnderna m. m.
(Forts.)

Om statsun-
derstöd åt
nykterhets-
nämnderna
m. m.
(Forts.)

avsedd att bekämpa rusdryckseländet och främja nykterheten. Man kan, när man ser, att majoriteten i utskottet icke ens har begärt en skrivelse i motionens syfte, icke undgå att finna, att riksdagen icke intresserar sig för att den av riksdagen själv skapade institutionen skall fortfara att existera och utveckla sig.

För min del skulle jag, herr talman, anse det vara till stor skada för nykterhetssaken, om nu detta anslag faller. Man må hava vilken åsikt som helst om vad framtiden bär i sitt sköte på detta område; det är dock av stor betydelse, att man vid varje föreliggande situation söker göra vad man kan för att höja folknykterheten. Vägrar nu riksdagen att understödja en verksamhet, vilken den, som jag en gång förut antytt, själv varit med om att skapa, så är det att befara, att intresset slappas för denna verksamhet och att den, på många ställen åtminstone, fullständigt försvinner.

Jag skulle ur dessa synpunkter vilja vädja till kammaren, att den icke undandrar nykterhetsnämnderna ett understöd, varav de äro i mycket stort behov, och jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Skottlandshus: Jag skall anhålla att i korthet få angiva de skäl, som jag tror hava varit bestämmande för statsutskottet, när det hemställt om avslag på de föreliggande motionerna.

När frågan var under förberedande behandling inom statsutskottet yttrades, jag vågar påstå, från synnerligen varmt nykterhetsvänligt håll, att man ställde sig synnerligen tveksam, huruvida detta anslag verkligen skulle gagna nykterhetssaken eller icke. Man har nämligen ansett, att det just är det personliga intresset hos nykterhetsvänliga medborgare, som här är drivkraften till det verksamaste arbetet, och om de skulle få en personlig ersättning, kunde det lätt få ett annat sken än det borde hava.

Vidare är det ju ett annat skäl, som alltid framkommer i dessa tider och särskilt under detta år, nämligen det statsfinansiella. Det gäller här ett belopp av 150,000 kronor, som ju icke får anses vara betydelselöst, då man har så svårt att få debet och kredit att gå ihop, som för närvarande är fallet.

Vidare får man lägga märke till att detta förslag framburits av enskilda motionärer. Det finns icke många exempel på att man, under detta år åtminstone, gått med på att bevilja anslag av denna betydande storlek, då förslag framkommit från enskilda motionärer. En annan sak, som är att märka, är, att inga myndigheter hava hörts, huruvida det är nödvändigt att bevilja detta anslag eller icke. Jag vet mycket väl, att det finnes åtminstone vissa bland motionärerna, som man icke kan fränkänna sakkunskap på detta område, men om man skulle gå med på ett så betydelsefullt steg som att införa avlöning för denna organisation, borde man väl ändå inhämta yttranden från myndigheterna

och då kanske särskilt Konungens befallningshavande i de olika länen ute i landet. Man kommer naturligtvis, om man går med på det förslag, som föreligger från reservanternas och motionärernas sida, att skapa nya avlönade funktionärer i varje kommun, och jag befarar, att ovanpå detta också kommer en central myndighet. Den siste ärade talaren sade ju visserligen, att det behöfve man inte vara ängslig för, därför att dessa saker nu handhavas av myndigheter, som redan finnas, men jag tror dock, att man kan hava anledning att befara, att det härpå kommer att byggas upp en central myndighet, som skall hava hand om dessa frågor, och då blir det ytterligare utgifter.

Om statsunderstödet åt nykterhetsnämnderna m. m. (Forts.)

Det är heller icke alls utstakat några som helst grunder för hur detta anslag skall utgå. Vi få ju dock besinna, att vi i detta land hava 2,500 kommuner, och skall man bevilja ett årsanslag på 100,000 kronor, kan var och en förstå, att detta icke kan förslå långt. Det blir icke mer än 40 kronor för varje kommun, och man är nog på den säkra sidan, om man påstår, att detta blott är en början. Det kommer att gå till betydligt större belopp, om man skall slå in på denna väg. Om man skulle fördela anslaget lika, kunna ju vissa kommuner, exempelvis Stockholms stad, icke alls vara betjänta med så små belopp. Skola däremot de större kommunerna erhålla anslag i förhållande till sin storlek, blir det ju ingenting kvar till de mindre.

Den siste ärade talaren yttrade, att om detta anslag icke beviljades, skulle det visa, att riksdagen icke har något som helst intresse för den verksamhet nykterhetsnämnderna bedriva. Jag vill mot detta säga, att andra nämnder ute i kommunerna, nämligen kommunalnämnder och fattigvårdsnämnder, för att inte tala om skolstyrelser och kyrkoråd o. s. v., ju också äro beslutade av riksdagen, men deras medlemmar åtnjuta inga avlöningar av statsmedel. Man kan väl i alla fall icke, därför att de icke få medel till sitt förfogande från statens sida, fränkänna dem intresse för sin verksamhet, och det kan man också hoppas, att nykterhetsnämnderna skola hava, fastän icke statsmedel ställas till deras förfogande. Och konsekvensen av att man ställde statsmedel till deras förfogande skulle bliva, att man finge fortsätta och bevilja medel och statsmedel även till övriga nämnder i kommunerna. Då komma vi till anslag, som säkerligen skulle komma att gå upp till ett flertal miljoner, om vi gå med på att börja med det lilla anslag som är ifrågasatt. Jag tror därför, att försiktigheten bjuder, att man här följer statsutskottet och avslår den gjorda framställningen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talman: Då jag tillhör reservanterna, skall jag be att få säga några ord i denna fråga.

Den siste ärade talaren började med att tala om att framställningen kommit från enskilda motionärer, vilket också står i det korta utskottsberäkandet, och att Kungl. Maj:t icke framlagt detta ärende. Han yttrade, att man icke brukar bevilja något på enskilda motionärers framställningar, men hade försiktigheten att tillägga: *under denna riksdag.*

Om statsun-
derstöd åt
nykterhets-
nämnderna
m. m.
(Forts.)

Jag vet icke, om det är fullkomligt riktigt, men jag får säga, att för mig är icke den saken avgörande, om det gäller ett nyttigt ändamål och man kan anse, att medel kunna tagas utan att det åstadkommer någon större rubbning i de finansiella förhållandena. Jag vill fästa uppmärksamheten på att riksdagen beviljat medel på grund av enskilda motioner, en gång för att bygga ett seminarium i Umeå, som gick löst på miljoner; och för att taga ett exempel, som är analogt med detta, framkommo samma motionärer, som gjort denna framställning, i föl med ett förslag, att man skulle anslå ett par hundra tusen kronor för att därmed sporra intresset för den olaga brännvinstrafikens bekämpande. Det ned-sattes av utskottet till 100,000 kronor, vilket beviljades av riksdagen, och det har visat sig vara nyttigt att hava pengarna, som jag tror blivit använda till sista öret.

Liksom i det sistnämnda fallet är det här ett nykterhetsintresse, som gör sig gällande, ett nykterhetsintresse, av något större omfattning, tycker jag, än beträffande det anslag, som gavs förra året, vilket jag nyss berört.

Nu har bland andra invändningar häremot sagts även det, att man därigenom skulle skapa en ny institution, en särskild organisation, och att man icke fått se några grunder för denna. Jag tror icke, att man får se denna sak på det sättet. Dessa medel skola användas på det sätt, som är lämpligast. Om man nu skulle draga upp alltför noga utstakade grundlinjer, tror jag icke det skulle medföra den nytta, som man därmed avser. Den förste ärade talaren i detta ämne, som är mycket förtrogen med ifrågavarande förhållanden, har givit oss en så god inblick i hur önskvärt det skulle vara att få dessa medel, och hur väl de skulle komma till användning på ena eller andra sättet, att jag icke anser mig behöva gå in på vidare detaljer.

Att stora städer som Stockholm skulle behöva några dylika understöd, vågar jag bestrida, och det är icke av den anledningen, att jag representerar Stockholms stad, som jag befinner mig bland reservanterna. Den tanken har icke någon gång runnit upp i min hjärna, utan jag har ansett, att medlen skola användas på de håll, där verkligen hjälp kan vara behövlig, för att man skall kunna fylla de ändamål, som nykterhetsnämnderna avse.

Vad beträffar den statsfinansiella sidan av saken, skola dessa medel tagas ur en fond, från vilken vi just tagit miljoner, för att vi skola slippa att gå skattevägen, och ur den synpunkten hyser jag inga betänkligheter. Men det har varit ett skäl, som måhända närmast är ett känslöskäl, som bidragit till, att jag gått med på detta. Jag har sagt mig, att då jag varit med om att taga många miljoner ur rusedrycksmedelsfonden, vilket väckt ett sådant missnöje hos nykterhetsgruppen, som dock representerar en utbredd mening i detta land, varför skulle jag då icke nu i en sak, som ligger denna grupp om hjärtat, kunna vara med om att göra detta medgivande, då jag finner saken nyttig och redan på den grund kan tillstyrka ett bifall till reservationen?

Jag vill, herr talman, endast tillägga, att efter vad jag har mig bekant har andra kammaren tagit reservationen med 91 röster mot 66.

Om statsunderstödet åt nykterhetsnämnderna m. m.
(Forts.)

Herr R o o t h: Herr talman! Man kan villigt medgiva, att samarbetet mellan systembolagen och nykterhetsnämnderna i allmänhet icke är så livligt, som man skulle kunna önska, men lagen om nykterhetsnämnder är ju tämligen ny, och man får för den skull icke ställa alltför stora förväntningar på densamma så snart. Jag har den uppfattningen, att det så småningom skall visa sig, att nykterhetsnämnderna komma att deltaga i nykterhetsarbetet med mera intresse än som hittills varit fallet. Det förefaller mig mycket litet tilltalande, att man skall stimulera dessa nämnder med arvoden. Principiellt är jag för min ringa del av den uppfattningen, att man bör vara mycket försiktig, när det gäller att bestämma arvoden för kommunala uppdrag och särskilt för kommunala uppdrag av denna beskaffenhet. Det förefaller mig, som om de böra utföras villigt och gärna, utan anspråk på betalning, av dem, som fått sig dessa uppdrag anförtrodda.

Jag har för den skull, herr talman, den meningen, att man icke behöver gå motionärernas önskan till mötes, och ber därför att få avsluta mig till statsutskottets hemställan.

Herr P e r s: Herr talman! Jag ville endast med några ord understryka vad som yttrades av herr von Koch, nämligen att emot dessa nykterhetsnämnders verksamhet rikta sig två falanger, som äro intresserade på detta område. Det är extremisterna å ömse sidor. Det är å ena sidan de som anse, att rusdryckshandeln bör vara så fri som möjligt och att varje inskränkning är av ondo, och å den andra de som anse, att allt som icke går ut på förbud också är av ondo. Men dessa nykterhetsnämnder hava trots detta sin stora uppgift, och det vore synnerligen att beklaga, om denna rörelse från de två motsatta riktningarna skulle leda till att nykterhetsnämndernas tillämnade arbetsfält icke bleve bearbetat.

Dessutom ville jag säga, att det anslag, som här kräves, icke kan vara avsett att avlöna nämndernas ledamöter, utan att det väl är avsett att giva ersättning åt sekreterarna och åt sådana personer, som ägna något större personligt arbete för saken. Det är sålunda icke att ge en rätt bild av förhållandena, när man vill göra det troligt, att dessa pengar skola lämnas åt nykterhetsnämndernas samtliga ledamöter. Pengarna äro som sagt allenast avsedda för sådan betjäning av verksamheten, som icke rimligen kan läggas på de enskilda ledamöterna.

Herr H a l l i n: Herr greve och talman, mina herrar! För några dagar sedan publicerades i tidningarna ett lagförslag från fattigvårds- lagstiftningskommittén angående centralisering av barnavården. Detta förslag gick bland annat ut på, att i varje kommun skulle en barnavårdsnämnd tillsättas och skulle kostnaderna för dessa barnavårdsnämnder bestridas av från kommunen anslagna medel. Ersättning åt kommu-

Om statsun- nen för dessa utgifter skulle sedan kunna uttagas ur barnets egendom, derstöd åt eventuellt av dess föräldrar.
nykterhets- nämnderna

När frågan om anslag av statsmedel till nykterhetsnämnderna nu har kommit upp, kan jag icke underlåta att för mig draga upp den parallellen, att man väl skulle kunna tänka sig, att man hos en inom en kommun befintlig besvärlig alkoholist, som åsamkar kommunen utgifter i ett eller annat avseende, i analogi med vad som här föreslagits med avseende å barnvården skulle kunna uttaga ersättning och kommunen sålunda göra sig åtminstone till någon del betäckt för de utgifter, som den haft för denna besvärliga medlem av kommunen.

m. m.
(Forts.)

I frågans outredda läge och i övrigt anslutande mig till de skäl, som nyss framfördes av herr Nilsson i Skottlandshus, tvekar jag icke att nu yrka bifall till utskottets förslag.

Herr v o n K o c h: Jag skall endast be att få rätta ett litet missförstånd, som jag tror att den siste talaren gjorde sig skyldig till.

Det har icke varit ifrågasatt av motionärerna, att staten skulle återbetala kommunerna de kostnader, som dessa haft för vården av alkoholister på anstalter och dylikt. Detta har icke varit ifrågasatt. Staten har upprättat egna anstalter, å vilka tillhandahålles vård för nedsatt pris. Vad det nu gäller är endast att försöka få en organisation i arbetet på ett fullt tillfredsställande sätt. Jag tror därför, att jämförelsen med det framlagda förslaget angående barnvården egentligen icke har fog för sig.

Herr S w a r t z: Då jag vid detta ärendes behandling i utskottet anslutit mig till utskottsmajoritetens uppfattning skall jag be att få ange, varför jag så gjort.

Jag vill därvidlag icke inlåta mig på frågan om huruvida det syfte som skall vinnas är sådant, att det bör stödjas från statens sida. Jag känner mig ingalunda övertygad om motsatsen, men jag är heller icke övertygad om att det är riktigt, att staten griper in härvidlag. Jag finner hela denna fråga för litet utredd för att på en enskild motion, som icke heller bjuder på någon utredning om huru detta statsbidrag skall användas, ge sig till att bevilja ett anslag. Det synes mig strida emot de synpunkter, som brukat göra sig gällande i sådana frågor som denna, särskilt från statsutskottets sida. Här är det fråga om en ny sak, en ny anordning, som kan få ganska vittgående konsekvenser, och frågan synes mig därför böra utredas, innan någonting åtgöres från statsmyndigheternas sida. Det har anförts att från åtskilliga statsmyndigheters sida förefunnes stort intresse för denna sak. Är det så, vilket jag ingalunda vill betvivla, synes det mig vara en naturlig väg att söka skaffa utrymme åt detta intresse genom att förorda ett förslag från Kungl. Maj:ts sida, som då också anger, huru hela denna sak lämpligen bör läggas från början. Det har visserligen av den förste ärade talaren, herr Lamm, anförts vissa exempel på att man på enskild motionärs förslag beviljat an-

slag, som eljest under vanliga förhållanden skulle hava kommit från Kungl. Maj:t. Såsom exempel har anförts seminariet i Umeå. Den saken låg dock på ett helt annat sätt. Den hade varit föremål för en ingående utredning av myndigheterna och ingick i den plan, som av riksdagen godkänts för uppförandet av sådana slags byggnader. Det ärendet var så långt framskridet, att man kunde framlägga ungefär samma utredning, som eljest skulle hava kommit från Kungl. Maj:t. Hade det varit på samma sätt här, skulle, synes det mig, saken också legat på ett helt annat sätt.

Med hänsyn till traditionerna inom statsutskottet har jag slutit mig till statsutskottets majoritet och ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen enligt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på avslag å utskottets hemställan och antagande av det förslag, som innefattades i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 223 och antager det förslag, som innefattas i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda

Ja — 51;

Nej — 55.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i särskild proposition gjorda framställning angående anslag till täckande av kostnader för fastighets-taxering år 1922;

nr 225, i anledning av väckt motion om efterskänkande av vissa mjölkhandlaren P. M. Johansson påförda utskylder; samt

nr 226, i anledning av väckt motion om vissa lönetillägg åt manliga lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ändringar i förordningen ang. statsmonopol å tobakstillverkningen i riket. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 §, 20 § 1 mom. och 22 § i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

I en den 4 februari 1921 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 61, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 §, 20 § 1 mom. och 22 § i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 61, antaga det i betänkandet införda förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 §, 20 § 1 mom. och 22 § i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Reservation hade avgivits av herr *Boman*, som avstyrkt den i 20 § 1 mom. föreslagna nya bestämmelsen.

Den i reservationen avsedda bestämmelsen lydde sålunda:

”Därest å restaurang, hotell eller liknande lokal försäljning av tobaksvara till gäst förmedlas genom servitör eller annan å lokalen anställd person, må försäljningen, därest den avser mindre kvantitet än hel förpackning, ske endast så, att varan av gästen själv eller i dennes åsyn upptages ur originalförpackningen.”

Herr *Boman*: Herr talman! Som kammaren torde finna har jag antecknat mig som reservant och hemställt, att den nya bestämmelsen i 20:e paragrafen, 1:a momentet, skulle utgå. Den föreskriver, att om på en restaurang försäljning av tobaksvaror sker genom servitör eller annan å lokalen anställd person, skall försäljningen, därest den avser mindre kvantitet än hel förpackning, ske endast så, att varan av gästen själv eller i dennes åsyn upptages ur originalförpackningen. Denna bestämmelse skulle således innebära, att om en gäst på en restaurang ber att få köpa en cigarr, skola de bära fram en hel låda. På de stora restaurangerna blir det en ganska besvärlig procedur och tänker man särskilt på parkserveringar och dylika, blir sannolikt resultatet, att re-

staurangerna tvingas att upphöra med ett sådant tillhandahållande och allmänheten får obehaget att själv hämta sina cigarrer. Motiveringen för bestämmelsen är en skrivelse från Tobaksmonopolet, där det förklaras, att den nuvarande försäljningsformen icke blott omöjliggör varje kontroll från allmänhetens sida över att den tobaksvara, som erhålles verkligen betingar det fordrade priset, utan även skulle äventyra statens rätt att för varje tobaksvara erhålla skatt med vissa procent av varans utförsäljningspris. Denna skattesynpunkt kan man väl ändå lägga alldeles åsido såsom betydelselös och allmänhetens intresse att få den vara man begär tycker jag icke heller kan tillerkännas nämnvärt värde, ty det förtroendet får man väl hysa, att man får den vara man betalar för. Den, som är orolig, kan ju själv gå och hämta den. Följden blir nu annars, att alla tvingas att gå och hämta i stället för bara den miss-trogne.

Jag vill erinra om, att vi ha ett annat monopol, spritmonopolet. Det utövas så, att gästerna, om de begära spirituosa, få den uppslagen i glas, således utan varje möjlighet till kontroll. Det monopolet ålägger servitörerna att bära fram den på sådant sätt och det får man finna sig i. Jag tycker, att bestämmelsen är onödig och onyttig, och ber därför att få yrka, att den måtte utgå.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. Avsikten med detta är, som den föregående ärade talaren sade, att konsumenterna själva skola vara i tillfälle att kontrollera, att de verkligen erhålla den vara, som de begära, när det gäller cigarrer och andra tobaksvaror. Ifråga om den jämförelse han gjorde med spriten, håller denna icke streck, ty hur det än är med spriten, är den i regel olika i färgen, så att det icke går att servera akvavit som renat brännvin och renat brännvin som akvavit. Saken ställer sig litet annorlunda här, och då det var meningen från början, när Tobaksmonopolet tillkom, att denna kontroll skulle kunna utövas av allmänheten, men detta icke blivit tillräckligt tydligt uttryckt, vågar jag hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av godkännande av herr Bomans vid betänkandet fogade reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övernående ja besvarad.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 1,25 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 13 juni e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets memorial:

nr 236, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 237, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän;

nr 238, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 239, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; och

nr 240, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets memorial:

nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 3, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta bevillnings- och första lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning; samt

bankoutskottets memorial nr 75, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar av bankoutskottets utlåtande nr 70 angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 321, angående vissa framställningar rörande elvte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 322, angående vissa framställningar rörande elvte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

nr 323, angående vissa framställningar rörande elvte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,05 e. m.

In fidem

Hj. Modigh.

Tisdagen den 14 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 8 och 9 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1920 års avkastning av statens hästavelsfond;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss Carl Gustafs stads gevärsfaktori tillhörig mark;

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Eskilstuna stad av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12, 52 och 60 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden m. m.;

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande av lufttrafik;

nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försälj-

ning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana endomar ;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen och i propositionen nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar om anslag till lantmäteriuundervisningens ordnande och bedrivande ; samt

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Marstrand av ett kronan tillhörigt område å Marstrandsön.

*Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.*

Hans excellens herr statsministern von Sydow, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens interpellation i anledning av vägrad passvisering för en indisk politisk flykting, erhöi nu ordet och anförde: Under återopande av ett nyli- gen inträffat fall, då en hindu vid namn Virendranath Chattopadhyaya, vilken under senaste åren vistats i Sverige och härifrån avrest till Tyskland, blivit vägrad visum för återresa hit, har herr Lindhagen till mig med kammarens tillstånd framställt följande fyra frågor:

1:0) Varför har den asylrätt för rättstankarne, som hävdades av utrikesledningen under krigstiden, sedermera efter fredsslutet och vårt inträde i folkens förbund ansetts mer eller mindre oförenlig med vårt lands sanna intressen?

2:0) Vad kan vara anledningen till, att särskilt en talan för nationaliteternas självbestämningsrätt icke vidare såsom förut kan tillåtas för utländsk man, och kan det emotes en omkastning igen i en så beskaffad utrikespolitik?

3:0) Är det diplomatisk kutym, att en politisk flykting, som ej skäligen anses kunna utvisas, understundom beredes tillfälle att göra en kortare utflykt över gränsen och sedan, emot hans antaganden och givna förespeglingar, vägras oförmodad passvisering för återfärden?

4:0) Finns det anledning till förhoppning, att den landsflyktige indiern Virendranath Chattopadhyaya, som vistats här i nära fyra år, skall kunna beredas tillfälle återvända från sin utflykt till Berlin i svenskt affärsärende?

Jag ber med anledning härav få till en början meddela följande.

Regeringen är icke villig att medgiva tillträde till Sverige åt utläningar, vilka gjort sig skyldiga till revolutionär verksamhet eller hava för avsikt att i Sverige bedriva sådan verksamhet vare sig genom propaganda eller annorledes och vare sig densamma är riktad mot de svenska statsmakterna eller utåt. Denna regeringens hållning är otvivelaktigt i full överensstämmelse såväl med i olika länder i allmänhet tillämpade rättsgrundsatser som ock med den ståndpunkt, vilken de tidigare regeringarna under krigs- och krisåren intagit. Jag vill betona, att det sagda gäller all propaganda mot lagliga myndigheter, oavsett från vilket håll

den bedrives. En helt annan sak är, att man beviljar asylrätt åt utländska politiska flyktingar, vilka kommit in till riket och icke här följa en politisk propaganda. Därest en utlänning, vilkens härvaro icke är önskvärd, på ett eller annat sätt lyckats inkomma hit, kan det för övrigt ofta nog av humanitetsskäl finnas nödvändigt att låta honom kvarstanna tillsvidare och under villkor, att han ställer sig meddelade föreskrifter till noggrann efterrättelse. Någon rätt härtill kan emellertid icke av honom göras gällande. Och därest han bryter mot föreskrifterna, får han vara beredd på utvisning, i den mån sådan kan verkställas utan kränkning av de allmänna rättsgrundsatserna om asylrätt för politiska brottslingar. Klart är även, att, därest han lämnar Sverige utan att hava tillförsäkrat sig tillstånd att återvända, hans tidigare vistelse här icke må kunna åberopas såsom grundande en rätt för honom att erhålla svensk myndighets inresevisering.

Den av herr Lindhagen omförmälda hinduen Chattopadhyaya uppgiver sig hava kommit till Sverige under maj 1917. Bestämmelser om passvång för resande, som ankomma till riket, utfärdades icke förrän under augusti 1917. Jag antager, att för den händelse dessa bestämmelser hade blivit meddelade några månader tidigare, Chattopadhyaya, vilken i sin av herr Lindhagen citerade skrivelse själv betecknar sig såsom revolutionär, svårligen skulle kunnat utverka tillstånd att inkomma i Sverige, åtminstone icke om han lämnat riktig uppgift om ändamålet med hitkomsten. Detta ändamål var, såsom han sedermera oförbehållsamt förklarar, att härifrån driva propaganda för Indiens skiljande från det brittiska väldet. Då den propagandaverksamhet, som av honom i sådant hänseende organiserades, blev för de svenska myndigheterna bekant, blev han såväl från utrikesdepartementet som från polisens sida förelagd att upphöra därmed, om han ville påräkna att få kvarbliva. Det bestämda löfte härutinnan, som han gav, har han emellertid icke hållit. Givet är, att han vid sådant förhållande än mindre än eljest bort kunna göra sig räkning på de svenska myndigheternas välvilja. Dylig välvilja kom honom emellertid ännu någon tid därefter till del. Sålunda beviljades honom sistlidne höst visum för återresa från Reval, dit han önskade göra en affärsresa. Vid ansökningen om dyligt visum framhöll han uttryckligt, att resans ändamål var uteslutande kommersiellt och i ingen mån politiskt. Sedermera har han dock på fråga vidgått, att han under sin Estlandsresa även besökt Moskva och där deltagit i en politisk kongress. Det lär närmast ha berott på ett förbiseende att han, då han kort därefter anhöll om visum för återresa från Tyskland, dit han ville begiva sig i uppgivna affärsärenden, erhöll sådan visering.

Den 21 mars anmälde han så ånyo i utrikesdepartementet sin avsikt att göra en affärsresa till Tyskland samt anhöll om återresevisum för även denna resa. Vederbörande tjänsteman svarade härtill allenast, att frågan icke kunde avgöras samma dag och att, om han ändock önskade resa, telegram med beslut i viseringsfrågan skulle sändas till beskick-

*Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.
(Forts.)*

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting. ningen i Berlin. Tjänstemannen i fråga bestrider bestämt, att han i någon mån ställt i utsikt för Chattopadhyaya, att dennes ansökan skulle beviljas eller att Chattopadhyaya eljest skulle hava genom någon vilseledande uppgift påverkats att resa; det enda besked han erhöll var, att, om han önskade omedelbart utresa, det blivande beslutet i anledning av hans ansökan skulle telegraferas till Tyskland.

(Forts.)

Vid den prövning av ansökningen, som därpå företogs, varvid även polismyndighetens yttrande inhämtades, beslöts med hänsyn till de anmärkningar mot Chattopadhyaya, som förekommit, att visering för återresa till Sverige icke skulle beviljas honom.

Jag vill tillägga, att efter Chattopadhyayas senaste avresa upplysningar inkommo från en svensk konsul, vilka kasta en synnerligen misstänkt politisk dager över Chattopadhyayas nu nämnda resor till Tyskland. Ävenledes är det numera upplyst, att han under sistlidne höst besökt Petrograd utan de svenska myndigheternas vetskap och under omständigheter, som ytterligare visa riktigheten av den vidtagna åtgärden att vägra honom vidare tillträde till Sverige.

Jag anser mig slutligen icke böra underlåta att omtala, att det jämväl konstaterats, att Chattopadhyaya tidigare blivit utvisad från Schweiz på grund av revolutionär propaganda och att han efter utvisningen befunnits inblandad i en anarkistisk bombkomplott, vilket föranlett, att han av schweizisk domstol blivit frånvarande dömd för innehav av sprängämne, avsett till förbrytelse mot person eller egendom, samt för överträdande av schweiziska neutralitetsstadganden till 2½ års fängelse och böter jämte förbud att någonsin inkomma i Schweiz.

Då jag nu skall lämna svar på herr Lindhagens fyra frågor tillåter jag mig att beträffande de tvänne första allenast hänvisa till mitt allmänna uttalande angående regeringens synpunkter på främlingsfrågan i politiskt avseende.

I den tredje av frågorna spörjes, huruvida det är diplomatisk kutym, att en politisk flyktig, som ej skäligen anses kunna utvisas, understundom beredes tillfälle att göra en kortare utflykt över gränsen och sedan, emot hans antaganden och givna förespeglningar, oförmodat vägras passvisering för återresan. Härtill vill jag svara, att vad Sverige angår en sådan kutym är alldeles okänd och att vad som ifråga om Chattopadhyaya förekommit icke innefattat grundad anledning antaga, att dylik kutym skulle härstädes tillämpas.

På den till sist framställda frågan, huruvida det finnes anledning att hoppas, att Chattopadhyaya skall beredas tillfälle att återvända till Sverige, får jag lämna det svar, att regeringen anser, att dylikt tillfälle icke bör beredas honom.

Herr L i n d h a g e n: Enligt kutym får jag tacka för det svar, som lämnats, och detta så mycket mer som en interpellation, som med kammarens medgivande i början av denna riksdag gjordes till utrikesministern, icke alls blivit besvarad. Således är det så mycket mera anteck-

ningsvärt, att en efterföljande interpellation till regeringen nu blivit besvarad, vilket jag för min del knappast hade hoppats.

Vad åter angår svarets innehåll, tror jag nog, att herr statsministern själv känner inom sig, att jag icke kan vara så tacksam för detsamma. Jag skall nu icke inlåta mig på de nya efterforskningar, som regeringen tydligen gjort för att kunna motivera ett tidigare beslut, som grundats på andra förutsättningar. Jag skall komma till den saken senare. De nya efterforskningarna utgöra icke något försvar för den åtgärd, som regeringen under andra förutsättningar vidtagit i denna fråga, utan den bör bedömas efter bevekelsegrunderna, då beslutet fattades, och det är just om dessa interpellationen rör sig. Den har sålunda icke förlorat något som helst av sin kraft på grund av det nya detektiva nit, som efteråt yppats hos regeringen.

Nu är det väl så, att de flesta av kammarens ledamöter icke känna till den motivering, som ligger till grund för interpellationen, då ni sannolikt icke hört den. Men hade ni denna kännedom, skulle var och en kunna förstå, om ni uppmärksammat lyssnat till statsministerns anförande, huru fullständigt statsministern kringgick själva kausalsammanhanget och frågornas kärnpunkter. En statsminister brukar ju kunna vara ganska skicklig, men jag tror icke, att statsministern lyckades synnerligen väl i detta fall, och detta berodde nog icke på bristande förmåga utan därpå, att denna situation är ganska genant för den svenska utrikespolitiken. Man kan icke svara direkt på de frågor, som föreligga, utan man måste söka sig ut på omvägar, och jag förstår, att så måste ske särskilt vid detta tillfälle.

Vi skola först och främst komma i håg, att denne man, om vilken interpellationen rör sig, kom in i landet i början av år 1917, hitlockad av den skandinavisk-holländska socialistiska kommittén. Sedan den neutrala konferensen i Stockholm år 1916 sökt hävda rättstankarna i världen så gott den kunde, frestade nämnda kommitté att göra det år 1917 genom att för ändamålet söka sammankalla en världskongress av socialdemokrater för att få någon rätsida på det gamla Europa. Då kom en del personer, även förespråkare för nationalitetsfrågan, för att under lockelse av Betlehemsstjärnan, som stod för dem i vårt avlägsna land, möjligen vinna något ankarfäste för sina förhoppningar. Bland dem var också Chattopadhyaya, och han har sedan dess vistats här nära fyra år. Han har aldrig dolt, att han var indisk revolutionär — "revolutionär", sade statsministern — varför skola vi icke säga *indisk* revolutionär. Hans förnämsta syfte var nämligen att överallt verka för sitt lands frigörande. Hans far var professor i kemi i Hyderabad, och dennes sista ord var att uttala en välsignelse över sonen, som icke var närvarande vid dödsfallet, för att han ville motsvara faderns förhoppningar att kämpa för vad han ansåg vara Indiens heliga sak. Hans syster, fru Najdu har besökt oss nyligen och hållit föreläsningar om Indien. Hon är gift med en engelsk överste. Vi finna således, att familjen är känd och nära förbunden med England på olika sätt. En bror lär vara

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.
(Forts.)

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting. finansminister, vilket jag dock icke varit i tillfälle att närmare undersöka.

(Forts.) Denne man tilläts som sagt vara här i fyra år och under de tre första åren bedriva sin "revolutionära" propaganda, herr statsminister. Det tilläts av utrikesledningen, det tilläts av polisen, och han behandlades dessutom av dessa myndigheter och särskilt av polisen med den allra största välvilja. Det var ju den tiden, då kriget ännu var oavgjort, och det till och med höjdes röster för att vi skulle giva oss ut i kriget på Tysklands sida. Tysklands seger vinkade också. Inom vår lilla nation drages tyvärr mängen till makten för dagen såsom flugan till ljuset och det värsta är väl att dit ofta hör även vår utrikespolitiska ledning, åtminstone den fördolda. Det var väl också anledningen till "vår" politik i det nu föreliggande fallet, under det kriget pågick. Jag har själv många gånger sammanträffat med indiern och även svenskar i officiell ställning, som tyckte att det var en stor och rättfärdig sak han kämpade för, och att han borde få bedriva sin upplysningsverksamhet även hos oss svenskar, som äro okunniga om indiska förhållanden. Det kom icke i fråga att vägra honom detta. Den tiden var det ju för övrigt mycket fritt för utlänningar nämligen. Jag var själv en gång i tillfälle att hjälpa några muhamedaner från Indien, norra Afrika och andra ställen, som också kommit hit, lockade av den ledstjärna som de trodde, att den skandinavisk-holländska socialdemokratiska kommittén var. Men de fingo icke något direkt understöd, utan det var andra som måste hjälpa dem. De fingo hålla ett möte i Victoriasalen, och jag var själv ordförande där och de propagerade där allesammans för sina förhoppningar om att världsoptionen skulle hjälpa dem i deras strävanden till nationellt oberoende.

Jag tillhör icke dem, som här i landet varit eller ännu äro partitagare för någon av de krigförande, utan den riktningen inom vårt land, som önskar att den svenska utrikespolitiken må, i vad på den ankommer, söka slå vakt om de svaga, som hava rätten på sin sida, och således lika väl om ententemakterna som centralmakternas undertryckta folk, så långt vi kunna i vår lilla vrå i världen. Jag har således nu icke uppträtt i egenskap av partiman och det är icke mot Englands folk utan sannolikt — alldeles som hos oss — på sin höjd mot ett par tre underhuggare i Englands utrikesdepartement, som anklagelsen för inblandning i vår asylpolitik, möjligtvis kunde vid detta tillfälle riktas. Det föredöme vi böra följa i denna sak är tvärtom hämtat från Englands folk och dess historia. England har förr hävdat asylrätten för rättstankarna och slagit vakt om de små nationernas kamp för sin frihet — nota bene så länge det icke gällt nationer lydande under Englands välde, ty då var självövertvinnelsen svår, och det kan ju ingen undra på. Vi hava lättare att intressera oss för den saken, ty vi ha icke några underkuvade nationer, vilka vi ha intresse av att söka undanhålla deras rätt. Således, vad som varit tillåtet i England, den gamla asylfrihetens stamort, det har varit i förevarande fall tillåtet här i landet under kriget. Men så

kom plötsligt omkastningen i kriget och fredsslutet och med detta en omkastning i vår utrikeslednings grundsatser. Det blev icke längre tillåtet här i landet för utlänningar att föra talan för sådana folk, som voro undertryckta eller underlydande under ententen. Denna förändring drabbade även Chattopadhyaya. Då har jag tillåtit mig fråga: 1) varför har denna asylrätt för rättstankarna, som hävdades av utrikesledningen under krigstiden, sedermera efter fredsslutet, efter vårt inträde i folkens förbund ansetts mer eller mindre oförenligt med vårt lands sanna intressen; och 2) vad kan vara anledningen till att särskilt en talan för nationaliteternas självbestämningsrätt icke vidare såsom förut kan tillåtas för utländsk man, och kan det emotses en omkastning igen i en så beskaffad utrikespolitik?

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.

(Forts.)

Hela denna treårsperiod av en annan utrikespolitik hoppade statsministern fullständigt över och förklarade, att här i Sverige tillåta vi icke någon sådan propaganda, och det överensstämde också med internationell rättsuppfattning. Nej, herr statsminister, vi ha tillåtit det i tre år och i överensstämmelse just med internationell rättsuppfattning, såsom den börjat hävdas i det gamla England av det engelska folket och särskilt under statsminister Gladstones ledning där borta en gång i tiden. Jag måste således säga mig, att här föreligger en föga uppbygglig frånvaro av rättsmedvetande i svensk politik. Det är tydligt, att vi anses i vår litenhet böra böja oss såsom ett rö för vinden och falla undan för makten. Så länge Tyskland såsom mängen trodde ansågs skola segra, då tilläts gärna propaganda för ententens undertryckta folk. Men när ententen nu segrat, då tillåtes det icke längre. Kanske man nu ingenting skulle ha emot att det propagerades för undertryckta folk under centralmakterna. Men det finnes nu endast några spillror kvar, som äro obehörigen undertryckta, och om det är tillåtet att kämpa för dem, vet jag icke.

Det är denna den svenska utrikespolitikens hållningslöshet, som jag för min del nu velat påtala. Jag påtalar den av hänsyn till rättstankarna i allmänhet och jag påtalar den också för det egna landets välfärd. Ty om vårt land skall betyda något i världen, måste vi, såvitt jag förstår, göra oss till målsmän för rättstankarna och oförskräckt hävda asylrätten för dem.

Man säger måhända då, att vi äro för små därtill och att det är farligt. Om statsministern åtminstone sagt detta, hade det varit ett uppriktigt svar. Jag skall dock be att i detta sammanhang få återropa vad en österländsk statsman sagt om en liten stats uppgift i nämnda hänseende. Mong-Dsi, på europeiskt språk kallad Meucius, som levde några århundraden före Kristus yttrade följande om vad han kallade vägen till världsherraväldet: "Den som stöder sig på våld och på ytan hycklar mildhet blir furstarnas ledare. Men han måste besitta *ett stort rike*. Den som stöder sig på själsstyrka och övar mildhet blir världens konung. En sådan konung *är icke beroende av sitt rikets storlek*. Den som lägger under sig människor med våld, den lägger dem icke under sig i deras

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.
(Forts.)

hjärtan, utan blott emedan de icke äro honom vuxna i våld. Den som underlägger sig människorna genom själsstyrka, den jubla de emot i sina hjärtan och äro honom verkligen undersåttliga. Mildhet bringar ära, hårdhet bringar skam." Sedan skildrar han på ett förtrollande sätt, enligt min uppfattning, hur en sådan konung i ett litet rike kan gå till väga, så att han oundvikligen måste bliva världens herre icke genom politisk makt utan genom andligt inflytande och mild styrelse. Det är en sådan roll jag drömt om under hela kriget, att det skulle förunnas vårt till synes obetydliga land. Ty det skall jag säga Eder, herr statsminister, det förhåller sig verkligen på det sättet, att *en riktig tanke, även om den hyllas bara av en, två eller tre personer, är i alla fall en stormakt.* När man kränker en sådan stormakt, såsom här skett genom svensk utrikespolitik, då blir det såsom Mong-Dsi sade, "skam" över Sverige, och vi bliva, såsom det heter på diplomatspråket, en "quantité negligeable". En sådan politik kan icke bliva till heder för vårt land och det stärker icke vårt inflytande någonstades i världen. Nationernas självbestämmningsrätt, som är en dylik rättstanke, är en stormakt. Vi leva för närvarande högt just på den rättstanken. Vi säga: vi vilja räcka handen åt Ålands folk, för att stödja en rättsprincip. Det är den vi skola hålla högt, men — — —

Herr t a l m a n n e n: Jag hemställer till herr Lindhagen att hålla sig till det ämne, som utgör föremål för denna interpellation.

Herr L i n d h a g e n: Jag har icke annat än fullföljt tankegången i interpellationens två första punkter, som angå allmänna rättsprinciper. De två sista punkterna åter röra sig speciellt om indiern Chatto-padhayaya. Även om de två första punkterna har det tillåtits mig väcka interpellation. Jag säger därför, och det bör tillåtas säga det offentligt, att vi nu leva högt på den omnämnda rättstanken och göra det med rätta. Men då böra vi också vara konsekventa i dess utövande. Annars får man icke heller tilltro till vår uppriktighet.

Nå, vad har i detta avseende inträffat? När vi se här, huru man icke tillåter vidare att det inom landet föres talan för t. ex. Indiens självbestämmningsrätt, då kan man fråga sig, om det ligger mycken kraft i våra anspråk på att tala för Ålands självbestämmningsrätt. Här har vidare väckts interpellation vid denna riksdag, varför vi ej hjälpa Litauen liksom övriga baltiska länder i deras kamp för deras självbestämmningsrätt, och juridiskt erkännes den. Men en sådan interpellation, som bifölls i fjol, tilläts icke nu av kammaren. Den blev, såsom jag tror efter rådplägning med utrikesdepartementet, avslagen. Vad skall Litauen tänka om sitt gamla moderland, och vad skall man ute i världen tänka om vårt eget krav såsom representanter och banérförare för nationernas självbestämmningsrätt, när vi skola göra den gällande? På samma sätt i Genève förra året. Vid delegerademötet med nationernas förbund var det icke våra delegerade som förde talan för Estland, Litauen och Lettland, utan den

fick föras av andra länders representanter. Och huru ha icke under ett årtionde inom riksdagen och inom nordiska interparlamentariska förbundet behandlats framställningar om att vi borde verka för nationernas självbestämmanderätt. Ständigt motstånd från alla partiernas ledningar och avslag oavlåtligt. Först år 1920 blev nordiska interparlamentariska förbundet på svenskt initiativ plötsligt på det klara med, att nämnda grundsats borde inflyta i folkens förbunds konstitution, medan 1914 kort efter världskriget förbundet förmenat, att den saken föll icke inom ramen för dess verksamhetsområde. Samma år kort efter världskrigets utbrott uttalade samma förbund genom sin delegation, att nationernas självbestämmanderätt vore en fråga, för vilken det alltid intresserat sig och detta kort efter det man ansett, att den icke föll inom förbundets verksamhetsområde. Förbundet avböjde dock i fortsättningen fortfarande all handling, till dess omsider år 1920 ett nyvaknat intresse som sagt gav sig oförmodat tillkänna. I år 1921 har även svenska riksdagen, efter de många avslagen äntligen beslutit hänvända sig till regeringen i enahanda syfte. Om vi vilja vara fanbärare för rättstankarna böra vi dock vakta oss för intrycket utåt, att det bara är intressepolitik i Ålandsfrågan, som nu influerar oss att draga ut i kampen

*Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.
(Forts.)*

Herr t a l m a n n e n: Jag måste återigen avbryta herr Lindhagen och bedja honom hålla sig till ämnet. Herr Lindhagen svarade nyss, att han höll sig till det ämne som föreligger i de två första punkterna av interpellationen och menar, att han har rätt att tala om detta. Jag skall då be att få läsa upp de nämnda punkterna: 1:o) Varför har den asylrätt för rättstankarna, som hävdades av utrikesledningen under krigstiden, sedermera efter fredsslutet och vårt inträde i folkens förbund ansetts mer eller mindre oförenligt med vårt lands intressen? och 2:o) Vad kan vara anledningen till att särskilt en talan för nationaliteternas självbestämmanderätt icke vidare såsom förut kan tillåtas för utländsk man, och kan det emotses en omkastning igen i en så beskaffad utrikespolitik?

Med hänvisning till innehållet i dessa punkter, upprepar jag min anmaning till herr Lindhagen att hålla sig till ämnet.

Herr L i n d h a g e n: Ja, herr talman, jag har nu yttrat min mening. Jag förstår mycket väl, att nu för tiden är sekretessen inom utrikespolitiken en stor sak, som överallt och alltid skall bestämma över våra tankar och gärningar samt hålla folket borta från underkunnighet och medbestämmanderätt. Det är den, som skall hävdas även i detta sammanhang. Men enligt grundlagens bud skall varje riksdagsman fritt få yttra sig över de ämnen, som föreligga, och herr talmannen vet också, att man ofta från denna talarestol gör generaliseringar och utvikningar för att få en omfattande ram för det ämne som föreligger. Detta tillvägagångssätt borde icke heller förvägras vid detta tillfälle.

Jag har nu, herr talman, hunnit att säga ungefär vad jag ville och

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting. haft rätt att säga i denna sak och skall icke vidare besvara därmed. Jag övergår nu till interpellationens andra avdelning, som rör det speciella utvisningsfall, som föreligger.

(Forts.)

Även här kringgick herr statsministern förhållandena fullständigt, så vitt jag förstår. Det är emellertid så, att denne man fått vistas här, jag upprepar det, i nära fyra år. I den framställning, som han gjort, utvecklar han, huru med hela denna sak förhåller sig. Under tre år har man fritt fått propagera för Indien; han har utgivit 100,000 kronor i omkostnader för broschyrer och dylika publikationer, som till större delen tryckts på svenskt tryckeri. Men sedan kom en omkastning, och då uppmanades han vänligt att upphöra med sin propaganda, vilket han ock genast gjorde, emedan han icke ville handla mot regeringens önskan i det land, där han fått tillflykt. Han tillrättades då av polisintendenten Hallgren, av vilken han alltid bemötts med största hjärtlighet och tillmötesgående, att inför denna förändring i utrikesdepartementets hållning skaffa sig ett civilt yrke. Han har sedan hållit föreläsningar i Borgarskolan; han upprättade en översättningsbyrå och skaffade sig sedan en agentur för en svensk firma, som innehaves av fru Cecilia Håkansson. Det var för denna firma som han tilläts resa till Reval med rätt till återvisering. Men han kunde icke klara affären där, såsom han trodde först, utan måste göra en kort visit i Moskva för att avsluta handeln. Själv har jag en gång år 1918 på offentligt uppdrag sökt inleda svenska affärer i Petrograd, men då jag trodde, att allt var klart, kom det svaret, att jag måste resa även till Moskva, där ärendet måste genomgå en liknande behandling. Jag förmodar, att samma öde träffat även denne man. När han kom tillbaka, berättade han ögonblickligen för löjtnant Gyllenram i utrikesdepartementet, att han varit tvungen att resa till Moskva, och det gjordes därvid ingen annan erinring än att han tillfrågades, hurudant tillståndet i landet var, och han svarade efter sin övertygelse. Sedan, fjorton dagar efteråt, fick han passåtervisering för resa till Tyskland på fjorton dagar i affärsärenden, och således hade då resan till Moskva ingenting att betyda. Nu säger herr statsministern ingenting mindre än att detta torde ha berott på förbiseende. Ett förbiseende! När indiern talat om precis huru han hade gjort och uttryckligen får ett visum, vad är det då för ett förbiseende? Det skulle ha glatt mig om herr statsministern icke låtit sig förleda att svara på ett så verkligt öoverlagt sätt. Man kan ju icke begära att statsministern skall vara inne i sakens detaljer. Svaret är säkerligen skrivet inom utrikesdepartementet av någon underordnad ämbetsman. Statsministern sade själv till mig härom dagen, då väckte interpellationen att han aldrig ens hört namnet Chattopadhyaya. Således är ett förbiseende förlätligt av statsministern men absolut icke från deras sida, som låtit interpellationssvaret få den form det erhållit.

Näväl, indiern kom tillbaka även från Berlin och skulle sedan resa på ett kortare besök dit igen i den svenska firmans ärende. Då han därför begärde passvisum, träffade han löjtnant Gyllenram, som icke gjorde

någon invändning däremot, och han förutsatte själv att han skulle få återvisering. Den unge tjänsteman inom utrikesdepartementet, som lämnade honom passet, sade, att om han deponerade avgiftsbeloppet för återviseringen, skulle det telegraferas därom till legationen. En framskjuten person, som står herr von Sydow ganska nära, har varit uppe i departementet och talat med löjtnant Gyllenram, som nämnde, att allt var klart även för den andra återfärden. Vid sådant förhållande och sedan avgiften för återviseringen deponerats, väntade Chattopadhyaya med säkerhet på ett infriande av löftet, att han skulle få återvända efter sitt korta besök på fyra à fem dagar i Berlin. Sedan kom i stället telegram att han icke fick återvända. På förfrågan som gjordes, om anledningen gavs det svaret, att anledningen vore den, att han varit i Moskva utan att tala om det på förhand. Men sedan han varit i Moskva, talade han genast om sin resa dit, han fick passvisering för resa till Tyskland och åter en gång och utlovades passvisering även för den andra utflykten till Berlin. Någoting måtte ha mellankommit, men vem eller vad det varit har statsministern ej upplyst om och det har också inom departementet höljts i hemlighet. Jag försäkrar herr statsministern, att även i utrikespolitiskt hänseende måste man emellertid vara gentleman och icke begagna sig av bakvägar, så vitt jag förstår.

*Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.
(Forts.)*

Nu försökte den nämnda firmans innehavare att erhålla tillstånd för sitt ombud att åtminstone på fjorton dagar få resa tillbaka för att ordna hans affärer. Nej, svarades från utrikesdepartementet, han fick icke heller resa tillbaka för detta ändamål. En person har varit här under fyra år, han har uppmanats av polisen att skaffa sig ett borgerligt yrke, han har förskaffat sig ett sådant och han får löfte att i detta yrke resa till Berlin; är det då fair play att förvägra återvisering och även avslå en begäran om tillstånd att åtminstone få vistas här i landet någon kortare tid för att ordna sina angelägenheter. Jag menar, att även en utrikesstyrelse måste vara hederlig, den får icke begagna sig av smygvägar, den måste vara gentleman och icke bara ett känslolöst brutalt tillhygge. I detta fallet faller skam, såsom Mong-Dsi säger, över svensk utrikespolitik.

Vad nu angår de sista detektiva undersökningarna, så vågar jag spörja herr statsministern: voro dessa saker kända, innan mannen vägrades passvisum? Det kan icke så vara, ty de ha aldrig återopats förut. Det är tydligen resultatet av nyare efterforskningar. Det antydes nu, utan något som helst bevis, att mannen en gång skulle hemligt varit i Petrograd. Det känner jag icke till. Kanske det inskränker sig till passerandet på vägen till Moskva. Den invändningen ursäktar emellertid icke det ringaste regeringens beslut, som grundat sig på andra motiv. Jag behöver emellertid icke inlåta mig alls på denna sak. Den hade kunnat tagas i övervägande, sedan han fått tillstånd att komma in igen i riket, åtminstone för att ordna sina affärer. Det torde ha varit mera manligt, hederligt och ärligt svenskt handlat.

Så säges nu vidare, att denne person enligt utrikesdepartementets

Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.
(Forts.)

senaste efterforskningar varit inblandad i någon förberedelse till bomb-attentat. Förmodligen är det den attentatshistoria, som utspelades i Schweiz 1915 och drabbade en känd persisk skald — jag kommer icke ihåg hans namn. Jag vet icke, huru härmed förhåller sig, och huru skulle jag kunna göra det? Men i sådana saker bör man icke döma någon ohörd. Faktum synes vara, att han under krigsåren blivit dömd frånvarande för någon formell eller reell delaktighet i en förment eller verklig komplot och överträdelse av schweiziska neutralitetsstadgan. Men man vet icke, vari brottsligheten bestått; och krigstidslagarna kunna ju vara ofantligt stränga. När han nu emellertid anklagats av statsministern utan att få tillfälle försvara sig, kan det vara på sin plats att framföra en anklagelse för samma tid även från den sålunda anklagade. I den i interpellationen återgivna avskriften av indierns redogörelse, som sedermera tillställts mig även i original, förekommer bland strukna stycken även följande relation. Den 19 november 1915, såges i redogörelsen, inträffade det, att en agent, som var utsänd till Schweiz, uttryckligen hade order att mörda honom och även medförde kloroform och revolverar för ändamålet. Ett pris hade även utsatts på hans huvud av 5,000 £, som skulle betalas för utförande av detta hjälteverk. Dessa fakta avslöjades vid en undersökning i militärfängelset i Bern. Det är ju mycket möjligt, att en person, när han behandlas på detta sätt, för att skydda sig mot sådana agenter inlåter sig på att skaffa sig något försvarsvapen. Jag vet det icke, men den ena anklagelsen kan ställas vid sidan av den andra. Det är för övrigt, såsom ovan sagts, icke denna fråga, som nu föreligger.

Jag frågar nu: har det tillvägagångssätt, som i detta fall använts, varit rättvist, manligt och ärligt, och har man därigenom handlat i Sveriges sannskyldiga intresse eller icke? Chattopadhyaya själv har alldeles klart för sig, att det är såsom *indisk* frihetssträvar, han blivit refuse-rad. Han påstår, att det från engelsk sida gjorts framställning till svenska regeringen 1917 och även andra gånger att få honom utvisad, men de gångerna har regeringen icke bifallit framställningarna. Varför är det nu så angeläget? Det är denna omkastning i svensk utrikespolitik, som jag tillåtit mig beröra i de två första punkterna av interpellationen.

Slutligen, herr talman, skall jag be att få framhålla ännu en sak, och jag hoppas, att den kan anses höra till ämnet, så att jag kan få uttala mig därom. Man säger så ofta, att "Sverige" gör något i utrikespolitiskt avseende. Vad är Sverige i detta fall? Lyckligtvis är det understundom liktydigt med svenska riksdagen, när det begäres anslag eller när beslutet taga form av lagstiftning, ty då måste riksdagen vara med. Men i andra händelser är det i lyckligaste fall utrikesnämnden och regeringen, som föreställa landet självt och hela dess befolkning under iakttagande tillika av den största möjliga sekretess, som vi fått smaka på vid föregående tillfällen och även vid detta. I det förberedande arbetet är det emellertid här liksom ofta annorstädes, en

eller två undanskymda personer, som äro de verksamma, och icke den, som sitter på den högsta ansvariga posten, ty han är så engagerad, att han inte kan syssla med alla ämnen. Det är även ombyte på denna senare plats allteftersom partilivet växlar. Men det finnes kvar en tyst kraft, som verkar och den verkar efter impulser, naturligtvis enligt bästa övertygelse, men av egen drift och efter eget sinnelag. Det är underjordiska krafter, som här betyda något och ligga bakom det som händer. Jag såsom också svensk tillåter emellertid icke, att det talas och handlas på detta sätt å mina vägnar! Jag vet, att tiotusental, hundratusental hava samma åsikt som jag i denna fråga. Vi åtminstone tillåta icke, att den svenska politiken blameras på detta sätt; det är icke vår politik, och den osedda handen har icke rättighet att handla i vårt namn. Det måste bli en systemförändring inom utrikesdepartementet. Jag antydde nyss, att denne indier tillagt ett och annat utöver vad som återgivits i interpellationen. Dessa utgjutelser ha hans vänner, som tillställt mig avskrifter av dokumentet, uteslutit därur, enär de ansågo dem vara onödigt bittra. I den nu föreliggande situationen kan ännu något mer av dessa stämningar få göra sig gällande. Det kan vara nyttigt för oss att höra den förörrättade indierns slutord i hans i och för interpellationen nedskrivna redogörelse. "Jag begagnar detta tillfälle", säger han, "för att fästa svenska folkets uppmärksamhet på det faktum, att Indien tämligen snart skall vara fullkomligt fritt." Det är ju hans optimism, som talar, och såsom den entusiast han är, tror han att det så skall bli. "Indien", fortsätter han, "skall då icke lätt förglömma, att Sverige varit ett av de land, som, föraktande frihetens idé, varit behjälpliga med att hålla Indien underkuvat."

En sådan politisk verksamhet i vårt land, herr talman, från en oansvarig utrikespolitisk tjänsteman är, såsom Mong-Dsi förmenade, en skam och gör oss icke till någon stormakt ens i andens värld. Mong-Dsi sade: "Mildhet bringar ära, hårdhet bringar skam", och jag skulle vilja tillägga: ärlighet varar längst.

Herr M ö l l e r: Jag har tillåtit mig att begära ordet i den fråga som nu behandlas, närmast därför att jag i någon liten mån känner till den person, vars vägrade passvisum närmast föranlett denna interpellation.

Det är ju alldeles uppenbart, att alla de frågor, som röra främlingars verksamhet och främlingars tillträde till Sverige under denna tid och även främlingars utvisning är bland de ömtåligaste ämnen, om man vill försöka vara rättvis och opartisk, som myndigheterna över huvud taget hava att behandla. Det är därför min uppfattning, att myndigheterna måste ålägga sig själva den största varsamhet i omdömet om de människor, som begära tillträde hit och som vistas här i landet. Vad beträffar denne indier får jag för min del säga, att jag tror, att herr statsministern varit ute för ett missförstånd då han antog, att därest passbestämmelserna som utfärdades i augusti 1917 hade tillämpats i maj, skulle han icke fått tillträde i landet, därför att han var en känd indisk

*Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.*

(Forts.)

revolutionär, ty jag tror att det var kutym under tiden för Stockholmskonferensen, som började omkring den 1 maj och sedan fortsatte över sommaren, det var kutym säger jag att icke vägra sådana främlingar, som inför Stockholmskonferensen ville framlägga sin uppfattning rörande förhållandena i sina land och sina nationella strävanden, tillträde hit, i varje fall icke under den tid de behöfde för att inför den holländskskandinaviska kommittén framlägga sina synpunkter, och om jag minnes rätt, var detta fallet med Chattopadhyaya vid hans hitresa. Jag vet mycket väl, att han sedan förde en viss propaganda, han har låtit trycka broschyrer rörande framför allt engelska socialisters uttalanden angående Englands välde i Indien, vilka, om jag icke misstager mig, delats ut till riksdagens ledamöter. Jag misstänker, att vi allesamman fått broschyrer av denna art. Nu har jag den uppfattningen i allmänhet, att om det finnes politiska flyktingar i ett land, skola de behandlas på ett skonsamt sätt. Men jag kan icke neka till att utom det villkoret för deras vistande här som naturligtvis alltid bör uppställas, att de icke böra lägga sig i den svenska politiken eller över huvud propagera i denna, så är det befogat att i en tid, så fylld av oro och svårigheter på alla sätt som den närvarande, också uppställa det villkoret — jag säger det icke minst i anledning av händelser som inträffat under den sista tiden — att de avhålla sig över huvud taget från konspirationer på svensk mark. Visserligen lider jag ingalunda av någon slags förskräckelse för sådana konspirationer, men det är klart att vare sig det sker från det ena eller andra hållet, så, om mot all sannolikhet vad de förehava skulle leda till några komplikationer i främmande länder, så kan det naturligtvis i sina konsekvenser leda till faktiska svårigheter även för oss, som vi icke ha den ringaste anledning att på något sätt möjliggöra. Men om man gör detta och om man kan säga, att dessa människor strikte följa de föreskrifter, som på detta sätt ålagts dem, och för övrigt icke bryta mot svensk lag, så skall enligt min uppfattning i alla dessa fall asylrätten fullkomligt korrekt handhas av våra svenska myndigheter. Det kan icke vara annat än till heder för vårt land, om man tillämpar en asylrätt av denna beskaffenhet, och de personer, som äro politiska flyktingar, ha också anledning att känna sig fullkomligt tillfredsställda med en asylrätt, som beviljas på sådana villkor. Men är det så, att de icke kunna avhålla sig från politiska konspirationer, få de taga risken av att göra det i det land, mot vilket de konspirera och de få icke förlägga sina manipulationer hit.

Vad denne indier beträffar, har det uttalats den önskan från myndigheternas sida, att han icke skulle fortsätta med den propaganda mot engelska väldet i Indien, som han från början bedrivit, och han skulle ha lovat att göra det; jag antager för min del, att det måste hava gått till på det sättet. Om jag fattade herr statsministern rätt, förklarade han, att Chattopadhyaya icke hållit det löftet, han givit. Jag kan för min del icke neka till, att enligt min åsikt det borde ha lämnats exempel på det löftesbrott, han begått. Herr Lindhagen bestrider energiskt, att han

gjort sig skyldig till något löftesbrott, och jag kan icke neka till, att jag för min del tagit uppgiften på denna punkt åtminstone med någon tveksamhet. Herr statsministern kan naturligtvis icke på något sätt göras ansvarig för en sådan uppgift, ty den måste ha lämnats honom av de myndigheter, som haft saken om hand. Men jag kan icke neka till, att om denna beskyllning om löftesbrott skulle vara anledningen till den förvägrade återresan hit till landet, hade såsom sagt detta bort vara exemplifierat.

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.

(Forts.)

Sedan ber jag även få om själva saken säga, att även om man utgår från att mannen icke hållit sitt löfte ifråga om avhållsamhet från revolutionär propaganda av något slag, är det klart, att det skall väcka uppseende, när en man, som vistats här så många år och av vars verksamhet under alla dessa år det icke kunnat påvisas, att landet lidit verklig skada, ett tu tre förvägras återkomma, t. o. m. för viss kortare tids vistelse, som skulle möjliggöra för honom att ordna sina affärer. Jag kan inte hjälpa att det på mig gör det intrycket, att man har handlat, jag vill icke säga i hastigt mod, men med ytterlig brist på mjukhet och anpassning efter vad som kunde vara rimligt och resonligt. Det hade ju icke varit någon konst, förmodar jag, att se till, att om han fick komma in på 14 dagar, han återigen lämnade landet. För övrigt har jag endast att tillägga, att om jag uppfattade herr statsministerns yttrande rätt på den punkten, där det gällde allmänna reflexioner om huru asylrätten i allmänhet skulle upprätthållas, så var det regeringens mening, att vi skola i vårt land hävda en verklig asylrätt för politiska flyktingar; och jag betraktar det i varje fall som en mycket stor vinst, att detta, såsom jag förstår det, har framgått av herr statsministerns yttrande just i dessa dagar, när man icke kunnat undgå att märka, att från vissa håll satts i gång en mycket energisk hets just mot denna asylrätt.

Hans excellens herr statsministern v o n S y d o w: Beträffande det närmast föreliggande fallet ber jag till vad jag förut anfört få tillägga, att Chattopadhyaya uppenbarligen icke hållit de löften, som han lämnat de svenska myndigheterna. Han hade fått tillstånd att resa till Reval mot uttryckligt löfte att icke begiva sig in i Ryssland. Det oaktat reste han dit, icke i affärssyfte utan han bevistade en politisk kongress i Moskva. Det synes också vara uppenbart, att han på sina resor uppehållit livliga förbindelser med vissa revolutionära kretsar och man kan i varje fall icke undgå att få det bestämda intrycket, att han begagnat den fristad han här fått till att fortfarande bedriva sin revolutionära propaganda.

I fråga om rättstankarna, om vilka herr Lindhagen uttalade sig, vill jag säga, att svenska regeringen hävdar och fortfarande kommer att hävda rättstankarna, men vi komma icke i likhet med herr Lindhagens vän Chattopadhyaya att hävda dem på våldets och revolutionernas väg.

Vad asylrätten i allmänhet beträffar, vill jag i anslutning till vad herr Möller sagt, förklara, att det icke är regeringens mening att på nå-

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.
(Forts.)

got sätt eliminera eller på obehörigt sätt inskränka den asylrätt för politiska flyktingar, som varje civiliserat land plägar medgiva. Men vi måste uppställa som en *ovillkorlig* fordran, att den främling, som får en fristad i vårt land, icke begagnar sig av denna gästfrihet för att företaga stämplingar mot rikets säkerhet eller över huvud taget blanda sig i politiska angelägenheter eller bedriva politisk propaganda. Man måste också uppställa som ett villkor att han icke gör vårt land till bas för stämplingar mot främmande makt; denna främmande makt kan då med skäl göra föreställningar hos den svenska regeringen.

Måhända kan det tillåtas mig att yttra mig jämväl beträffande de sista dagarnas tilldragelser, eftersom herr Möller berört denna fråga. Jag vill då säga, att man icke bör underskatta denna sak, men ej heller överdriva dess vikt och betydelse; i varje fall finnes det för närvarande ingen anledning till panikstämning i vårt land. För min del är jag förvisad om att Sverige mindre än något annat land är en god jordmån för revolutionära rörelser; och skulle några vettvillingar göra försök i den riktningen, är jag alldeles viss om att svenska staten med kraft skall tillbakavisa dessa. Emellertid är det uppenbart, att myndigheterna med den allra största uppmärksamhet måste följa företeelser sådana som nu avslöjats och med lagens hela auktoritet reagera mot desamma. Här har under de senaste åren lämnats fristad åt en hel del politiska flyktingar från det röda Finland. Vad som nu tilldragit sig kommer givetvis icke att innebära, att vi upphäva vår asylrätt, men det kommer att bli en ytterligare anledning att skärpa vår uppmärksamhet på dessa politiska flyktingar; och de kunna *icke*, om det visas att de stämpla mot statens säkerhet eller deras vistelse här över huvud taget innebär en fara för samhällets lugn eller säkerhet, påräkna att få vistas här i landet.

Herr Winberg: Ja, herr talman, i ett avseende tror jag, att man kan vara herr statsministern tacksam, nämligen så till vida som han i sitt första anförande med en nära nog till hänsynslöshet gränsande uppriktighet gjorde sig till tolk för den uppfattningen, att Sverige skall i vad på det ankommer hävda den nuvarande maktställningen ute i världen, och sålunda även om så behövs se bort ifrån vad gamla traditioner och rättsuppfattningar bjuda. Jag är nu icke en av de ideologer, som vänta sig något annat av ett sådant samhälle som vårt och en sådan regering som den nuvarande, och därför verkar det kanske mindre chockerande på mig än på andra. Herr statsministern förklarade nämligen, att det icke kan falla regeringen in att tillåta utländska undersåtar, vilka bedriva revolutionär propaganda, att komma in här i landet, och han tillade sedan, att detta gäller propaganda mot vilken laglig myndighet det än vara må. Det skulle då vara synnerligen intressant att få en definition på vad man på den sidan menar med begreppet "laglig myndighet"; ty det torde vara allom bekant, att ute i hela världen ett stort antal emigranter från ett land österut ha förgrenat sig, vilka med ett — jag skulle nästan kunna säga — officiellt medgivande bedriva rätt så klara stämplingar

mot det land, från vilket de emigrerat. Ifall man då svarar, att man icke anser den regering i det land, varom det är fråga, vara laglig, så vill jag erinra om att ifall vi undersöka den historiska utvecklingen skola vi finna, att det icke finnas många regimer i det nuvarande Europa, som kunna komma ifrån det faktum, att de leda sina anor tillbaka till en revolutionär epok, från vilken de ha sitt ursprung; så att i det avseendet är det ganska svårt att göra någon skillnad.

*Ang. vägrad
passvisering
för en indisk
politisk flyk-
ting.
(Forts.)*

Jag vill nu bara peka på ett par punkter. Herr statsministern är en god taktiker, och han ledde i sitt senare anförande frågan in på vad som inträffat de senaste dagarna, och med tillfredsställelse erfor jag, att det icke finnes någon anledning till panikstämmning.

På grund av vissa händelser under senaste tiden tyckes det icke vara så värst helt bestämt med det svenska samhällets säkerhetsförhållanden, när man kan tillåta sig att på rama allvaret — icke bara i pressen utan även från polismyndigheternas sida — föra det talet, att en gruvarbetare uppe i Kiruna företagit stämplingar mot riket i avsikt att överlämna det åt en främmande makt. När man går så långt i politiskt barnkammarjoller, då finnes det ju orsak för den svenska statsministern att varna mot panikstämmning, ty med den mycket primitiva uppfattning som härskar i pressen och även tyvärr inom vissa av de kretsar, som skola handhava rättvisan här i vårt land, är en sådan förklaring mycket väl på sin plats.

Jag skulle också — utan att ingå något närmare på det speciella fall, som här dragits fram eller på förhållandena i allmänhet — vilja säga några ord beträffande asylrätten i vårt land, särskilt med anledning av vad som under den senaste tiden har här förekommit. Jag tror härvidlag, att det skulle vara av behovet påkallat att så till vida stärka allmänhetens och de politiska flyktingarnas ställning mot polismyndigheternas tillvägagångssätt, att man återupplivar den institution, som på sin tid hade rätt så stort inflytande på passfrågors avgörande, nämligen passkommissionen, ty det visade sig, att under den tid, som denna kommission fungerade, polisen ej kunde uppträda fullt så hänsynslös som annars. Det har däremot under senare tid visat sig, att en hel del uppträdanden från polisens sida varit av den art, att jag icke tror, att de gagnat vare sig det svenska folkets säkerhet eller dess heder och ej heller polisinstitutionen som sådan. Därför skulle jag vilja säga, att trots den försäkran eller kanske rättare sagt just på grund av den försäkran, som herr statsministern här gav uttryck åt, nämligen att det icke finnes någon anledning till panikstämmning, skulle det vara lämpligt att återgå till mera stabila förhållanden då det gäller att behandla så ömtåliga frågor som passfrågor och frågor om politiska flyktingars rätt till uppehåll här i landet, på sätt som skedde när passkommissionen existerade.

I överensstämmelse med vad jag förut yttrat vill jag till sist säga, att jag naturligtvis icke väntat mig något annat av en sådan regering som den nuvarande och av de maktkombinationer, varunder vi nu leva, än att en sådan regering givetvis skall anse det vara sin skyldighet att

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.
(Forts.)

träda fram till försvar för de maktägande i olika samhällen gentemot de personer, som på grund av förhållandenas makt arbetat på att få fram något annat. Jag skulle därvidlag dock vilja peka på två saker, som det kan vara av intresse att beakta. Vi få komma ihåg att revolutionärer och kontrarevolutionärer äro relativa begrepp: vad som den ena dagen är revolutionärt kan den andra dagen bli kontrarevolutionärt. Det kan hända, att det icke alltid är från de rödas sida som politiska flyktingar nödgats söka uppehållsrätt här i landet, och med hänsyn därtill och inte minst med hänsyn till de erfarenheter vi hade på 1870-talet, då man icke allenast tillät politiska flyktingar från Polen och andra platser i Europa att vistas här, utan man till och med ägnade dem ett synnerligen festligt mottagande, vilket visar, att vi i detta avseende utvecklade oss bakåt under senare tid — med hänsyn härtill och jämväl med avseende på att det icke kan gagna vårt land, om polisen och pressen förfara i sådana frågor, som vi här debattera, på ett sådant sätt att man uppenbart utmanar löjet, skulle jag till slut vilja sammanfatta mitt anförande så, att jag inte begär några orimligheter av en regering sådan som den nuvarande; men jag tror att det dock skulle vara i regeringens och landets intresse, om man hädanefter liksom man gjort tidigare ville behandla dessa passfrågor på ett sådant sätt, att man har den största möjliga garanti för att icke polisgodtycket får bli uppenbart avgörande i fråga om ställnings-tagande i det ena eller andra fallet.

Herr Lindhagen: Sedan herr statsministern och även herr Winberg tillåtits, såsom jag själv tyckte med fullt fog, röra sig på ämnets periferi, hoppas jag, att herr talmannen kommer att tillåta, att jag rör mig åtminstone på samma område, på vilket herr statsministern nu tillåtits att exponera sig.

Det var ganska intressant att få veta, att då herr Möller särskilt satte den frågan på herr statsministern, om denne man hade här i landet drivit någon politisk propaganda och lagt sig i vårt lands angelägenheter, hade herr statsministern intet annat att svara än: han har den där gången varit där borta i Moskva. Han har enligt sitt påstående icke blandat sig i svensk politik på något sätt. Alla hans bekanta av olika partier, från yttersta högern till yttersta vänstern, kunna också förklara, att det var en mycket lojal och öppen person i det avseendet. De ha icke märkt, att han blandat sig i något obehörigt på något sätt. Det enda han gjort här i landet var, att, så länge det var honom tillåtet, genom övertygelsens propaganda söka väcka intresse för ett stort och underkuvat folksak.

Men det har fortfarande icke svarats varför utrikesdepartementet tillåtit detta under tre år, men icke under det fjärde året. Jag tror mig emellertid finna förklaringen däruti, att det är så med oss som med flugan och ljuset. Vår utrikespolitik följer med, allteftersom makten svänger, men vi besjålas icke på ett levande sätt av de där rättstankarna, om vilka herr statsministern påstod, att det är just dem, vi skola försvara. Jag har icke sett exempel på, att statsministern i vår politik

sökt föra fram något verkligt rättsmedvetande — möjligen i Ålands-frågan. Kanske han dock hyser den i sitt hjärta; det känner jag icke, ty jag kan icke rannsaka hjärtan och njurar. Men han har icke fört fram dem i sin politik. Han, liksom hans samtid, för försiktighetens politik, där man döljer rättstankarna av räddhåga för rättstankarna. Det kan också möjligen kallas ett sysslande med rättstankar, men det är icke så, som många tänkt sig saken. Men herr statsministern tillade också, att vi, som syssla med rättstankar, vilja icke vara med om "den våldets politik, som är herr Lindhagens och hans vän Chattopadhyayas politik". — Herr statsministern bestrider, hör jag, att han yttrat sig på det sättet. Då var det ett förbiseende av mig. Eljest skulle jag kunnat giva ett passande, signifikativt svar, ty jag har varit i tillfälle att stå under omvårdnad av herr statsministerns rättstankar en gång i tiden, men nu skall jag underlåta erinra därom vid detta tillfälle.

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting.

(Forts.)

Chattopadhyayas förbrytelse var, att han varit i Moskva vid ett tillfälle. Jag upprepar, att den tilldragelsen har han icke dolt. Han hade ju givit fog för resan till Moskva, och det har icke motbevisats, att icke det också varit fullt fog därför. Han har i varje fall två gånger efteråt fått absolution, och ändå fortsätter herr statsministern med den svaga motiveringen, att varför han nu efteråt vägrats återkomma, sedan han först utlovats att få göra det, det är på grund av det tidigare, hela tiden kända besöket i Moskva för länge sedan.

Då vi emellertid icke heller nu lyckats genomtränga slöjan för svensk utrikespolitik eller för en underordnad tjänstemans utrikespolitik i dessa fall, så äro vi tvungna in på gissningarnas område, och jag ber då få säga, att det "ute i staden" också finnes andra gissningar än de engelska påtryckningarna. Det var just i de dagarna då det inom utrikesdepartementet givna löftet plötsligt och oförmodat togs tillbaka, som vår svenska ambassadör i London var här och utvecklade en livlig verksamhet i utrikesdepartementet. Just då en person, som jag talat med om denna sak, en aktad högerman, begav sig upp för detta ändamål i utrikesdepartementet, mötte han just — —

Herr t a l m a n n e n: Jag måste återigen hemställa till herr Lindhagen att icke draga in sådant, relationer om privata samtal och dylikt, som icke alls hör hit.

Herr L i n d h a g e n: Ja, herr talmannen har övertagit sekretessens försvar på detta område, och då statsministern nu fortfarande dolt gåtan för oss, återstår icke något annat för svenska folket än att hålla sig till förmodanden.

Ordet skall ju vara fritt i tingssal, men om våld råder på tinget, säger ett gammalt ord, då är ofärd nära. Rättstankarna äro så olika nu för tiden och i gamla tider, och vi ha så skilda uppfattningar om deras innebörd.

Jag vidhåller, herr talman, det påståendet, att genom denna inter-

Ang. vägrad passvisering för en indisk politisk flykting. pellationsdebatt hava endast blivit offentligt bestyrkt alla de farhågor, som kommit till uttryck i interpellationens motivering och uti mitt försvär för densamma. Jag tror, det ligger mycket i det ord, som en finsk skald en gång yttrade om oss, då han första gången besökt Sverige och rest hit under många och stora förhoppningar att se detta gamla ärorika land. Men, sade han, han fann ett folk, fyllt av små bestyr och spridda sinnen. Således icke ett folk, som likt de gamla vikingarna anser sin tid vara kommen att såsom verkliga vikingar nu igen gå ut i världen för de andliga rättstankarnas förverkligande, herr statsminister!

Föredrogos statsutskottets memorial:

nr 236, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 237, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän;

nr 238, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 239, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; samt

nr 240, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till understöd åt nykterhetsnämnderna m. m.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Vid föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos sammansatta bevillnings- och första lagutskottets memorial:

nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1 i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 3, med hemställan om anvisande av ersättning åt sammansatta bevillnings- och första lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Föredrogs bankoutskottets memorial nr 75, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar av bankoutskottets utlåntande nr 70 angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. vid riksdagens verk.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets memorial nr 62, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets betänkande nr 48 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering ävensom i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden m. m.;

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande av medel för övningar och försök med viss teknisk materiel samt för anskaffning av dylik materiel;

nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullföljandet av arbetena å vissa befästningsanläggningar;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beviljande av medel till bestridande av Sveriges andel i kostnader för Nationernas förbund; samt

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om allmän fastighetstaxering år 1922 ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1922 ävensom i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,33 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 15 juni f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 341, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning, dels i anledning därav väckta motioner, dels ock väckta motioner om upphävande eller suspension av samma lag m. m.;

nr 342, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring, dels väckt motion om förlängd giltighetstid för berörda lag, dels ock väckt motion om förlängd giltighetstid för och utvidgad tillämpning av samma lag;

nr 343, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vid den internationella arbetsorganisationens konferenser i Washington år 1919 och i Genua år 1920 fattade beslut, dels ock i anledning därav väckta motioner;

nr 344, i anledning av väckta motioner om omedelbart upphävande av lagen om arbetstiden å svenska fartyg eller inställande tillsvidare av dess tillämpning; samt

nr 345, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning till förebyggande av samhällsfarliga arbetsinrättelser m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial:

nr 216, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande statsutskottets förslag till sammanjämkning mellan kamrarnas stridiga beslut i fråga om anslag för barnmorskeundervisningen; och

nr 241, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående dyrtidstillägg åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete; samt

jordbruksutskottets memorial nr 83, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationen åt tjänstemän hos jordbruksutskottet.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 61, punkten 1, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 51, punkt 1, hemställt, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, såsom ytterligare anslag för uppförande av en lärlingsbyggnad för lantbruksskolan vid Ultuna å extra stat för år 1922 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 42.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 738, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 74 ja och 98 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 146 ja och 140 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 61, punkten 2, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 51, punkt 2, hemställt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, till ombyggnad av den nuvarande lärlingsbyggnaden vid Ultuna samt ändringar i rektorsbyggnaden därstädes beviljat ett anslag av 104,000 kronor samt därav å extra stat för år 1922 anvisat ett reservationsanslag av 66,800 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 34.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 739, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 71 ja och 95 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 155 ja och 129 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 136 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att herr Bergqvists m. fl. motion nr 70: I och herr Nilssons i Antnäs m. fl. motion nr 78: II icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat att i anledning av ovanberörda motioner för verkställande av en förberedande utredning rörande framdragande av statsbanan från Matarengi till Pajala kyrkoby på extra stat för år 1922 bevilja ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 47.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 740, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 71 ja och 107 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 139 ja och 154 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 142 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 2,098,463 kronor, med 276,000 kronor till 1,822,463 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 2,098,463 kronor, med 180,000 kronor till 1,918,463 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 41.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och av-

sänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 741, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 93 ja och 78 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 171 ja och 119 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 71 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 65 hemställt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, på det sätt bifallit Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att riksdagen till utförande å Experimentalfältet för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet av dels en ny institutionsbyggnad för husdjurs- och mejeriavdelningen och dels en försöksladugård samt för vissa ändringsarbeten i den nuvarande gamla institutionsbyggnaden och i jordbruksavdelningens nuvarande institutionsbyggnad anvisat å extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 35.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 742, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 95 ja och 76 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 171 ja och 111 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 195 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen till upp-

lysningsverksamhet i utlandet angående Sverige på extra stat för år 1922 beviljar ett förslagsanslag, högst, 135,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat att under rubriken upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige i riksstaten för år 1922 uppföra ett ordinarie bestämt anslag, 150,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 47.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 743, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 90 ja och 80 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 160 ja och 127 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 217 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen avsiår Kungl. Maj:ts förevarande förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat att till beredande av ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning, under verkliga utgifter på tillägsstat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 10,000,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 59;

Nej — 52.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 744, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit

med 58 ja och 111 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 117 ja och 163 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 236 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

1) godkänna följande lydelse av § 4 mom. 1 och § 6 i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, med undantag dock i vad angår dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.:

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid nämnda verk, till befattningshavare vid domänverket, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket, så ock till befattningshavare, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 20.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning å sådana i avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. samt för officerare och underofficerare m. fl. avsedda icke-ordinarie befattningshavare, till vilka arvode utgår med i vederbörande stater angivna belopp.

§ 6.

Befattningshavare, som är tjänstledig för offentligt uppdrag eller som åtnjuter ferier, semester eller därmed jämförlig tjänstledighet, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tilkomma honom.

• 2) — — —.

3) i avseende å dyrtidstillägg för år 1922

a) till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 132,000,000 kronor;

b) — — —

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

1) godkänt följande lydelse av § 4 mom. 1 och § 6 i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, med undantag dock i vad angår dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.:

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid nämnda verk, till befattningshavare vid domänverket, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket, så ock till befattningshavare, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, eller enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 85 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 16.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning å sådana i avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. samt för officerare och underofficerare m. fl. avsedda icke-ordinarie befattningshavare, till vilka arvode utgår med i vederbörande stater angivna belopp.

§ 6.

Befattningshavare, som är tjänstledig för offentligt uppdrag eller för sjukdom eller som åtnjuter ferier, semester eller därmed jämförlig tjänst-

ledighet, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

2) — — —

3) i avseende å dyrtidstillägg för år 1922

a) till bestridande av kostnaderna för dylik förmån åt statens befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års riksstat anvisa ett förslagsanslag, högst, 140,000,000 kronor;

b) — — —

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 39.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 745, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 72 ja och 95 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 139 ja och 134 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 237 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må godkänna följande förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän:

Förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän.

Häriigenom förordnas som följer:

§ 1.

§ 2.

Mom. 1. Till de i § 1 mom. 1 omförmälda tjänstemän utgår dyrtidstillägget enligt de beräkningsgrunder, som angivas i § 3 av kungörelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 nyssnämnda kungörelse fastställer, skall i varje särskilt fall minskas med 20.

Mom. 2. — — —.

Mom. 3. — — —.

§ 3.

Tjänsteman, som är tjänstledig för offentligt uppdrag eller som åtnjuter ferier, semester eller därmed jämförlig tjänstledighet, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

§ 4.

§ 5.

§ 6.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1922.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat godkänna följande förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän:

Förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

§ 2.

Mom. 1. Till de i § 1 mom. 1 omförmälda tjänstemän utgår dyrtidstillägget enligt de beräkningsgrunder, som angivas i § 3 av kungörelsen.

görelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 85 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 nyssnämnda kungörelse fastställer, skall i varje särskilt fall minskas med 16.

Mom. 2. — — —.

Mom. 3. — — —.

§ 3.

Tjänsteman, som är tjänstledig för offentligt uppdrag, eller för sjukdom eller som åtnjuter ferier, semester eller därmed jämförlig tjänstledighet, äger utan hinder av av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

§ 4.

§ 5.

§ 6.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1922.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 24.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 746, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 109 ja och 54 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 191 ja och 78 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 238 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må godkänna följande förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.:

Förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.

§ 1.

§ 2.

Mom. 1. Till de i § 1 mom. 1 omförmälda beställningshavare utgår dyrtidstillägget å den del av avlöningen, som överstiger 80 kronor för månad, enligt de beräkningsgrunder, vilka angivas i § 3 av kungörelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, dock med iakttagande däraf,

att dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av den avlöning varå sådant tillägg må beräknas;

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 i nyssnämnda kungörelse bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 20; samt

att dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal lika med femtiofem hundradelar av det sålunda minskade grundtalet, dock att beträffande den, vilken vid början av det kalenderkvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, har mera än en familjemedlem, dyrtidstillägget å ett i här ifrågavarande avlöning ingående belopp av 15 kronor i månaden för varje familjemedlem utöver en utgår efter ett procenttal, som motsvarar hela det minskade grundtalet.

Å avlöning, som ej överstiger 80 kronor för månad, utgår icke dyrtidstillägg.

Mom. 2. — — —.

Mom. 3. — — —.

§ 3.

Beställningshavare, som åtnjuter ledighet, under vilken utgår oavkortad lön, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

§ 4.

§ 5.

§ 6.

Denna kungörelse — — — den 1 oktober 1921.

röstar

Den, det ej vill, röstar

Ja;

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat godkänna följande förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.:

Förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.

§ 1.

§ 2.

Mom. 1. Till de i § 1 mom. 1 omnämnda beställningshavare utgår dyrtidstillägget å den del av avlöningen, som överstiger 80 kronor för månad, enligt de beräkningsgrunder, vilka angivas i § 3 av kungörelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 85 procent av den avlöning varå sådant tillägg må beräknas;

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 i nyssnämnda kungörelse bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 16; samt

att dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal lika med femtiofem hundradelar av det sålunda minskade grundtalet, dock att beträffande den, vilken vid början av det kalenderkvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, har mera än en familjemedlem, dyrtidstillägget å ett i här ifrågakörande avlöning ingående belopp av 15 kronor i månaden för varje familjemedlem utöver en utgår efter ett procenttal, som motsvarar hela det minskade grundtalet.

Å avlöning, som ej överstiger 80 kronor för månad, utgår icke dyrtidstillägg.

Mom. 2. — — —.

Mom. 3. — — —.

§ 3.

Beställningshavare, som är tjänstledig för sjukdom eller åtnjuter annan ledighet, under vilken utgår oavkortad lön, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

§ 4.

§ 5.

§ 6.

Denna kungörelse — — — den 1 oktober 1921.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 15.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 747, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 101 ja och 55 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 179 ja och 70 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 239 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må godkänna följande lydelse av § 4 i förslagen till kungörelser med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt vissa grupper av lärare:

i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier:

§ 4.

Beträffande lärare, som enligt gällande löneförfattning är berättigad att under tjänstledighet för sjukdom uppbära viss del av den kontanta minimilönen, skall gälla följande:

1. Under tjänstledighet för offentligt uppdrag äger sådan lärare uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom.

2. Under tjänstledighet av annan anledning än i moment 1 omförmåles skall det eljest utgående dyrtidstillägget minskas med ett belopp, som för hel kalendermånad beräknas å nio tiondelar av det i gällande löneförfattning stadgade avdraget å den kontanta lönen och efter ett procenttal motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet. Avdrag å dyrtidstillägg, som nyss sagts, göres endast för ledighet under fortgående lästermin och icke med högre belopp än hela det till läraren under den tid, för vilken avdraget göres, eljest utgående dyrtidstillägget. För del av kalendermånad beräknas avdragets storlek, som om varje månad innehölle trettio dagar.

i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid privatläroverk:

§ 4.

Tillfällig, av vederbörligen styrkt förfall förorsakad frånvaro från undervisningen, icke överstigande sammanlagt åtta dagar av den tid, utbetalningen avser, må icke föranleda avdrag å det vederbörande eljest tillkommande dyrtidstillägg. I andra fall av ledighet skall utgå dyrtidstillägg, minskat i samma proportion som avlöningen avkortas under ledigheten.

i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folkhögskolor:

§ 4.

Lärare, som är tjänstledig för offentligt uppdrag, äger utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom. Till lärare, som är tjänstledig av annan anledning, skall utgå dyrtidstillägg, minskat i samma proportion som avlöningen avkortas under ledigheten.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutit följande lydelse av § 4:

i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier:

§ 4.

1. Till lärare, som enligt gällande författningar är berättigad att under tjänstledighet för sjukdom, för tjänstgöring till rikets försvar eller för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag, uppbära viss del av den kontanta minimilönen, utgår dyrtidstillägget oavkortat under tiden för tjänstledigheten.

2. Är lärare tjänstledig av annan anledning än i moment 1 omförmäles, skall det eljest till honom utgående dyrtidstillägget minskas med ett belopp, motsvarande dyrtidstillägget för icke familjeförsörjande kvinnlig vikarie under 25 år, dock att avdrag icke må göras under ferier och icke med högre belopp än hela det till läraren under den tid för vilken avdraget göres, eljest utgående dyrtidstillägget. För del av kalendermånad beräknas avdragets storlek, som om varje månad innehölle trettio dagar.

i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid privatläroverk:

§ 4.

Lärare, som på grund av sjukdom åtnjutit tjänstledighet eller som varit hindrad att tjänstgöra på den grund, att tjänstgöringen vid skolan i anledning av rådande smittosam sjukdom måst för någon tid inställas, skall icke för denna tid vidkännas avdrag å beloppet av honom eljest tillkommande dyrtidstillägg. Annan tillfällig av vederbörligen styrkt förfall förorsakad frånvaro från undervisningen, icke överstigande sammanlagt åtta dagar av den tid, utbetalningen avser, må icke heller föranleda avdrag å det vederbörande eljest tillkommande beloppet. I andra fall av ledighet än nu nämnts skall dyrtidstillägget minskas i samma proportion som förhållandet mellan den avlöning, som skolat utgå, därest läraren icke åtnjutit dylik ledighet, och den under ledigheten uppburna avlöningen.

i förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folkhögskolan:

§ 4.

Lärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom eller för tjänstgöring till rikets försvar eller för att, på grund av särskilt förordnande eller val, fullgöra offentligt uppdrag, äger att utan hinder av sådan ledighet uppbära det dyrtidstillägg, som eljest skolat tillkomma honom. Till lärare, som har tjänstledighet av annan anledning, skall utgå dyrtidstillägg, minskat i samma proportion som förhållandet mellan den avlöning, som skolat utgå, därest han icke åtnjutit sådan ledighet, och den avlöning, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut eller gällande löneförfattning skall under sådan tjänstledighet utgå.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 21.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 748, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 100 ja och 55 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 174 ja och 76 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande

av statsutskottet i dess memorial nr 240 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå herr C. G. Ekmans m. fl. och herr A. V. Sävströms m. fl. ovanberörda motioner, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat, att till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder, avseende att främja den uppgift, som åligger dessa nämnder i enlighet med i ovanberörda motioner angivna grunder och de närmare bestämmelser, som må av Kungl. Maj:t fastställas, bevilja

a) på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 50,000 kronor; samt

b) å 1922 års stat ett förslagsanslag, högst, 100,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 50.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 749, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 72 ja och 96 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 136 ja och 146 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 75, punkten 1, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att riksdagen må i nedannämnda delar godkänna följande lydelse av den vid avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk fogade tjänsteförteckningen:

R i k s b a n k e n.

Huvudkontoret.

50 tjänstemän (1 aktuarie, 1 kontrollant å utrikesavdelningen, 1 arkivarie, 2 registratorer, 4 revisorer, 8 kassörer, 1 föreståndare för sedelräkningsavdelningen, 1 föreståndare för mynträkningsavdelningen, 2 korrespondenter och 29 bokhållare) A 14

Avdelningskontoret i Göteborg.

8 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 3 kassörer och 2 bokhållare) A 14

Avdelningskontoret i Malmö.

7 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 2 kassörer och 2 bokhållare) A 14

Riksgäldskontoret.

2 revisorer A 14

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit utskottets hemställan med följande ändringar i den till avlöningsreglementet hörande tjänsteförteckningen, nämligen:

under rubriken "Riksbanken, Huvudkontoret":

att stycket

"50 tjänstemän (1 aktuarie — — — 29 bokhållare) A 14" utbyts mot följande två stycken:

"25 tjänstemän (1 aktuarie, 1 kontrollant å utrikesavdelningen, 1 arkivarie, 2 registratorer, 3 revisorer, 4 kassörer, 1 föreståndare för sedelräkningsavdelningen, 1 korrespondent och 11 bokhållare) A 14

25 tjänstemän (1 revisor, 4 kassörer, 1 föreståndare för mynträkningsavdelningen, 1 korrespondent och 18 bokhållare) A 13";

under rubriken "Riksbanken, Avdelningskontoret i Göteborg":

att stycket

"8 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 3 kassörer och 2 bokhållare) A 14" utbyts mot följande två stycken:

"5 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent och 2 kassörer) A 14

3 tjänstemän (1 kassör, 2 bokhållare) A 13";

under rubriken "Riksbanken, Avdelningskontoret i Malmö":

att stycket

"7 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 2 kassörer och 2 bokhållare) A 14" utbyts mot följande två stycken:

"5 tjänstemän (1 revisor, 1 registrator, 1 korrespondent, 2 kassörer)	A 14
2 tjänstemän (bokhållare)	A 13";
samt	
<i>under rubriken "Riksgäldskontoret":</i>	
att orden	
"2 revisorer	A 14"
utbytt mot orden	
"2 revisorer	A 13".

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;
Nej — 44.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 750, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 73 ja och 94 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 142 ja och 138 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 75, punkten 3, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att beträffande av utskottet föreslagna särskilda bestämmelser angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk avd. "I. Riksbanken" riksdagen må godkänna en med punkt 4 betecknad bestämmelse, så lydande:

"Så länge andre bankosekreteraren C. G. H. Törneblad kvarstår i sin nuvarande tjänst, äger han åtnjuta samtliga de förmåner, som tillkomma befattningshavare i 17:e lönegraden."

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i de av utskottet föreslagna "särskilda bestämmelser", att i avd. "I. Riksbanken" punkten 4 uteslutits samt punkterna 5, 6, 7 och 8 erhållit ordningsnumren 4, 5, 6 och 7 respektive.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 36.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 751, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 74 ja och 90 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 152 ja och 126 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 62, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets betänkande nr 48 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 om skossaccis och om virkestaxering ävensom i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag till sjökartverket jämte en i ämnet väckt motion;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för tecknande av aktier i aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av budgetåret;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telefon- och telegramavgifterna för tiden från och med den 1 juli 1921 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för täckande av driftförlust vid postverket under år 1920;

nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1921—1922 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontrakts-

prostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner; samt

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1921—1922 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 340, angående vidtagande av åtgärder beträffande utlåningsrörelsen till enskilda järnvägar; och

nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, dels ock rörande vissa framställningar angående det civila pensionsväsendet.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 1,27 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 15 juni e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 351, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående löne reglering för arméns och marinens personal jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 358, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad

lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m.

Anmälde och godkändes sammansatta bevillnings- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 359, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Anmälde och bordlades bevillningsutskottets betänkanden:
nr 63, angående beräkning av bevillningarna för år 1922; och
nr 64, angående beräkning av viss bevillning å tilläggsstaten för år 1921, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,07 e. m.

In fidein
G. H. Berggren.